MIROSLAV HIRTZ

4390

NOVELE IZ ŽIVOTINJSKOGA SVIJETA

KNJIGA
JEDNOGA PRIRODNJAKA

ZAGREB 1927

14204

۷۵۸

MIROSLAV HIRTZ

NOVELE
IZ
ŽIVOTINJSKOGA SVIJETA

KNJIGA
JEDNOGA PRIRODNJAKA

UČENIČKA KNJIŽNICA
NAR. OSMOGOD ŠKOLE
KLAIČEVA BROJ 1
BROJ INVENTARA 714
SIGNATURA II H-1157

U ZAGREBU
TISAK ZAKLADE TISKARE NARODNIH NOVINA
1927.

Sva prava se ustavljaju.

SIGNATURA
UČENIČKA KNJIŽNICA
Poništeno
Poništeno

303

KNJIŽNICA
"U ZAGREBU"
Gundulićeva 21
Osnovna škola „Ivan Gundulić"

SADRŽAJ.

Strana

1. Iz bijele čitanke - 5
2. Je li i to instinkt? - 13
3. U lovu na srnjaka - 17
4. Ti, pseto jedno - 19
5. Noćnik - 25
6. Zadnji zagrljaj - 29
7. Čovjek i demon - 35
8. Pa da je ne volim? - 40
9. U smrt za tudju djecu - 43
10. Nerazdruživi - 47
11. Skitnica - 50
12. Za sjajne mjesečine - 53

IZ BIJELE ČITANKE.

Kao balzam rajske utjehe padala je na moju dušu pomisao, da me još samo nekoliko ura dijeli od nujne zimske večeri. Već od ručka sjedio sam zamišljeno u svojoj sobici za pisaćim stolom u naslonjaču, držeći prekrštene noge na jednoj divljoj mački, koju je ljudska ruka pretvorila u prostirač, da mi uspomena na nju bude trajnija. Svi se pogledi zaustavljahu na pripravljenoj dvocijevki i na zidnom kalendaru, koji je pod velikim crnim brojem plastično prikazivao punu mjesečinu, da onda padnu jošte na barometar kraj prozora, gdje zadovoljno pročitah, da će po svoj prilici ostati vedro, i da ne će tako skoro udariti snježna mećava. Neka tamna i nejasna slutnja, od koje su grudi nemirno podrhtavale, tjerala me je neodoljivom snagom u hladno krilo prirode. Upravo gorah od želje, da opet probdijem blijedu mjesečevu noć daleko od sela i ljudi, negdje u samoći na obali smrznute rijeke, gdje tugaljivo plače noćna ptica uz tajinstveni mrmor trstike i šaša . . . Kao što liječnik broji kucaje uznemirena bila, tako sam i ja u ovaj čas pozorno pratio tiktanje žepne ure, što je preda mnom otvorena ležala na stolu, uvjeravajući me svakim sitnim udarcem, da se moje čeznuće sve većma približava romantičnoj noći . . .

Ovaj put se radilo o jednoj zvjerki, koja za svoje tumaranje najradije odabire sjaj pune mjesečine. Toliko sam o njoj po knjigama i časopisima čitao, a puno su mi anekdota pripovijedali i moji stariji drugovi u Diani! Zavidjah svima, što se nisam mogao i ja

barem jednoć s njom sastati u slobodnoj prirodi. Već sam više godina redom neumorno obilazio i Dravu i Bednju i Plitvicu, sve rijeke i vode lovišta. Uzalud pregledavah šikarom obrasle samotne otoke, mirna močvarna tresetišta, zakutne strugove i rukave — njezina najmilija boravišta! Nadjoh doduše nebrojeno puta u snijegu ili mulju njezine jošte posve svježe tragove, izmetine, poispadalu dlaku i čitavu vjernu sliku u sipkome pijesku na prudini, gdje se noću valjala, ali nje same — ne nadjoh! Znao sam dapače sigurno ustanoviti pojedine kopnene prelaze, kojima je mudro prikraćivala put, da ne mora oploviti veliku vodenu okuku. Znao sam pronaći i stalna mjesta uz obalu, gdje se nesmetano podavala obilatoj gozbi, odrubivši svakoj ulovljenoj ribi oštrim zubalom kao od obijesti samo glavu. Znao sam i to, da bi bilo dovoljno par puta na takvom mjestu podmetnuti snijegom pokrivena zapeta gvoždja, i da bi njezino dragocjeno krzno bilo moje, ali ova vrsta lova činila mi se odvajkada i okrutnom i premalo viteškom. S druge strane potvrdila bi samo sramotnu nemoć nad njezinom mudrošću, koja joj jedina služi kao moćna obrana u borbi protiv čovjeka. Htjedoh, da se jednom oboje sastanemo na dohvatu olovne kiše, da je znaličnim očima pred sobom vidim živu, kako je vidjeh ukočenu, mrtvu, kad ju je koji od lugara donio u šumariju, da mu isplate za nju nagradu. Mene nije zanosilo ubojito zrno, nego me je silno privlačio njezin tajinstveni samotni život, o kojem ni najbolje monografije ne umiju puno reći . . .

Vidra — bijaše ta rijetka lovina, kojoj odlučih žrtvovati i toplu, prijatnu odaju i sneni mir noći. Pomisao na nju zasladjivaše mi svu dušu. Pred večer sam već više nego vjerovao, da ne ću na obali Bednje svu noć uzalud zepsti i čekati do zore. Otkrih novi pouzdani kraj, u kojem bezbrižno gospodari, sudeći po nadjenim žrtvama, što ležahu razbacane svuda naokolo obalom. Mjesto je zabitno i zgodno, na jednome zavoju rijeke usred guste, gluhe šume, kroz koju je troma i tiha vodena struja probila sebi široko i duboko korito . . .

Oko desete ure u noći, kad se bijaše blijedi, okrugli mjesec visoko izvio na plavetno, prozirno, zvjezdovito nebo, prošuljah se kroz trnovitu šikaru do otvorene obale, obarajući za sobom s gologa granja suhi nagomilani snijeg. Odmah bijah na čistu, gdje ću se zakloniti, da ne uznemirim suvišnim šuškanjem uspavanu okolinu. Nikad bolje i sigurnije čekalice! Tik do obale podiže se mrko, grbavo, golemo stablo, orijaš hrast, kojemu pastiri ili drvari ispališe vatrom omašno deblo, da im bude časovitim utočištem pred nenadanim nevremenom. Kao grobna sjena zavukoh se u njegovu crnu sablasnu šupljinu s napetom dvocijevkom pod pazuhom, a s tisuću snova u duši. Sad istom opazih, kolike prednosti krije, i ako je u njem u prvi mah dosta jako mirisalo po rastvaranju truleži i zadušljivoj,

hladnoj vlagi, koja je u njušnom živcu izazivala onaj nesnosni i odvratni podražaj, koji podsjeća na vonj u drvenoj napuštenoj mrtvačnici na kakvom starom ladanjskom groblju. Sa svih me je strana pouzdano zakriljivala od zime, a gledala je smjerom vodenoga druma tako prikladno, da sam u jedan tren mogao znaličnim očima preletjeti ne samo oba šumska prikrajka uz niske, koso spuštene obale, nego i bijelu, zamrznutu vodenu površinu, najmanje u daljini od dvije stotine koračaja. Kao okna kristalnih vilinskih dvorova, što ih gradi samo bujna, nadahnućem razigrana pjesnička mašta, sjahu se na tvrdom, ledenom pokrivalu pojedine raštrkane blistave prolizine, kroz koje se u otajstvenu tišinu noći gubilo zagonetno i jedva čujno žbrljanje nemirne vodene struje . . . Ali što je najviše vrijedilo, voda je tekla od čekalice, a ne prema njoj, dakle posve u prilog mojim osnovama. Kad se mudra vidra daje u lov, pliva redovno protiv vode, a ribe obratno najvole, da ih struja nosi niz tekućicu. Tako gotovo same nabasaju u njezino gladno ždrijelo, iz kojega nema više povratka . . .

A kako mi je ugodno prijalo, kad primijetih, da se mogu za slučaj pucanja sasvim slobodno kretati u ogromnoj šupljini, da mi puška i odjeća nigdje ne zapinje, da bi bilo jošte prostora za dvojicu i za trojicu takvih noćnih sanjara! Što više — u visini moje glave otkrio sam naknadno u lijevom zidu debla kao pest veliku okruglu rupu, koju je nečija jaka ruka orudjem probušila u debeloj kori, da služi kao prozorčić u bijelu mjesečinom oblivenu šumu. Tko je lovac, pojmit će, da je srce snažnije zakucalo s tih zanimljivih otkrića, jer je čekalica bila kao naručena za zasjedu . . .

Ne znam reći, kako sam dugo u zasjedi čamio, naslonjen ledjima o stražnju hrapavu stijenu debla. U žurbi ostade ura kod kuće, pa me tako ni ona ne mogaše smetati u blagom uživanju veličanstvene noći, čiji časovi i onako prekratko traju. Bliza i daleka okolina bijaše kao okupana blijedim čarobnim zrakama bengalskoga svijetla, a velebno modro nebo vedro i čisto kao mlado djevičansko oko. S desna i s lijeva crnila se kroz snježnu koprenu nepomična prastara šuma, kojoj su visoke, zbijene i dupkom zatrpane krošnje poprimile spodobu na okupu sabranih i divotno sazdanih viših i nižih bijelih kupula, da je čitava harmonična cjelina podsjećala na ogroman u fantastičnom bizantinskom slogu od sladora ukusno složen grad, o koji se razbijalo i lomilo blijedo svijetlo pune mjesečine . . .

Nešto od napornoga gledanja u blistavi okoliš, a nešto od studeni i mirnoga stajanja, mora da me je počeo obilaziti drijem, jer me nenadano prenu sablasna pojava nekakve sove. Proletjela je tiho šuškajući nabuhlim krilima mimo debla, da se otisne niz

korito tik iznad sjajne zamrznute površine. Za malo se vratila uz vodu, da opet okrene protivnim pravcem, neprestano ponavljajući istu zračnu igru. Leteći spuštala se po primjeru čigre*, da zagrabi na izmjenu sad u jednu sad u drugu prolizinu. Vidjeh jasno, kako joj s nogu na led padaju čarobne srebrne kaplje u slici istočkane crte, što ju ostavljaše za sobom. Napokon istegnu nešto čapcima iz vode, a to nešto pretvori se u ribicu, da se poput dragulja zasja o mjesečini, kad se sova podigla u zrak, da se zajedno s plijenom izgubi negdje u dalekoj bezglasnoj šumi . . .

Ovaj krasni noćni prizor tako me je razbistrio, da sam manje osjećao pritajenu zimsku studen, a kad podigoh noge u vis, osjetih dapače, kako žilama struji znatna prijatna toplina, koja ne mogaše da iščezne kroz visoku obuću, jer stajah na mekanom kupu pepela i crvotočine, što se bijaše tečajem vremena mjesto prostirača naslagala na dnu mrke čekalice.

Ali što se ono zaiskrilo u prvoj blizoj prolizini? Dvije usjane, plamene točke kao žarki pogledi strašne Meduze . . . Ne žagre li se to možda vidrine oči? — — a slika u taj mah zamakne pod ledeni rub, da se opet na drugom kraju pomoli . . . Mašta je gradila sladjanu iluziju prevarenih ćutila. Noći na krilu rodio se umilni vjetrić, a plameni pogledi ne bijahu drugo, nego dvije s plavetne visine zalutale zvijezde, što se u mrežotini uzbibane struje neprestano igrahu skrivača . . .

Ja upravo u misli na slične nezaboravne iluzije, kad doista u neposrednoj blizini uz obalu čudesno zamrmori voda pod ledenim oklopom. Kao da kvrcaju svježe zelene grančice ili već obamrli suharci crnogorice u vatri. Nešto se očito pod ledom micalo i protiskivalo. I prije nego se pravo sabrah, zazvoni u onoj istoj prolizini otkinuti rub leda, a iz vode izroni — vidra, moja prva vidra, za kojom tako dugo uzdisah. Nemam izraza, da opišem navalu silnoga uzbudjenja, od kojega drhtaše čitavo tijelo, dok su pogledi u sebe primali njezinu crnu mjesečinom obasjanu pojavu. Ta nikad je ne vidjeh ovako blizu, na par metara, pred sobom, živu, u slobodnoj prirodi, u njezinu elementu za sjajne i mrzle zimske noći! Sjedila je uz prolizinu, okrenuta ledjima prema meni, ne mareći, da izvuče svoj plosnati rep, koji je nehajno preko ruba prolizine visio do polovine pod vodu. Par časova zastade, njuškajući zrakom i osluškujući šapat otajstvene noći. Istom, kad je nakrenula glavu, opazih, da u gubici drži veliku srebrnu ribu, koju uze doskora i jesti, da se jasno kroz tišinu čulo mljeskanje jezika, pucanje ljusaka i hrustanje koštriga . . .

---

* Čigra, *Sterna, Seeschwalbe.*

Htjedoh da opalim, ali mi tajna sila suzprezala desnicu. Pravilo je, da se na vidru puca samo na obali ili barem podalje od prolizina. U najviše slučajeva ne podlegne njezina žilava narav s mjesta ubojitome zrnu, a ranjena vazda nastoji, da se dovuče do vode, i onda u njoj netragom izgubi. Čemu dakle da tako u ludo uništim i jedan život i jedno dragocjeno krzno? Držao sam stalno, da će se iza gozbe od rupe udaljiti i doći na zgodnije mjesto, gdje ću moći pucati bez bojazni. Držao sam stalno, ali vidra se odjednom izvrne na uznak i pljusk u vodu, da je proguta hladna pjena talasa, koji je najprije glasnim, pa sve tišim i tišim šumom zamirao u mrtvilu bajne noći, dok se nije pretvorio u onaj stari jednolični, melankolični mrmor prolizine, iz kojega je šaputala samo jošte uspomena na njezinu kratkotrajnu pojavu ... Hoće li opet izaći? Hoće li skoro izaći — to bijahu jedine misli, koje su mi zaokupljale maštu, a ova je opet uzaludno tražila odgovor od ledenoga pokrova, blistavih prolizina i onih dugačkih tamnih i sivih sjena, što padahu kao umorne s visokoga drveća na obim obalama preko širokog zavinutog korita bijele nepomične rijeke ...

Nada me je još koje vrijeme zadržala na mome mjestu, dok nisam pročitao u bljedilu neba i u glasovima prirode, da idem u susret zimskoj zori. Sve češći bivaše očajni krik nekakve noćne vodene ptice, koja je naricala za skorim gubitkom spokojne noći. I kao da dusi ustadoše iz grobova, tako nicahu iz šumske dubine nad koritom rijeke sablasne sove, da još prije jutra obave zadnji, možda najveći krvavi pokolj. Ako su slučajno u lijetu zapele o koju okrajnu krošnju, otrunio se suhi svjetlucavi snijeg u oblačiću prašine, izvodeći za padanja glasan šum ...

Vraćah se kući kroz daleku šumu, tražeći radi sigurnosti, da ne zalutam, u sipkome pokrivalu svoje stare stope, a neprestano misleći o nesudjenoj vidri. Bijaše mi drago, što sam ipak ustanovio, da doista izilazi na one prolizine, a tješio sam se mišlju: što nije danas, može biti sutra ili koju drugu noć ...

Medjutim je negdje prema jutru prosulo nebo novu tanku naslagu snijega. Popršio je snijeg tražnik, najveće veselje lovca. Odspavao sam u brzome tempu samo nekoliko sati. U glavi je doduše šumilo od probdivene noći, ali uza sve to skočio sam iz kreveta, da se spremim za lov „potražice“ na snijegu. Što mi bijaše bliže, nego pomisao na noćno lovište kraj Bednje? Okružit ću stoljetnu šumu, proći njom uzduž i poprijeko, pregledati svaku sumnjivu stazu i zakutak. Tko zna, nije li se noću doselila kakva divlja mačka, kuna ili što drugo? Tragovi će ispričati svaku kobnu stopu, oni će me kao po njuhu sami dovesti do duplja, jazbine ili šikare, u kojoj se plaha zvjerka preko dana skutrila ...

Kad stigoh do mjesta, gdje sam svu noć stražario, bijaše mi naravski prvo, da pregledam korito, koje se takodjer presvuklo novim bijelim pokrivalom. Spustih se s obale oprezno, najprije nesigurno, da me ne prevari tanka naslaga. Ta to bi bila grozna smrt, da se pod nogama rasklopi led i da me bez traga pokriju hladni valovi! Ali kad se uvjerih, da je pokrivalo u istinu čvrsto, stupah korak po korak slobodnije i bez bojazni, ne usudjujući se ipak u blizinu raštrkanih prolizina, kroz koje se i sad čuo mrmor, ali ne više onako osebujan i otajstven kao minule noći . . .

Za par časova pokajao sam se gorko, što sam ostavio u zoru čekalicu, jer zastadoh pred posve svježim tragom moje nesudjene lovine, nezadovoljno kroz zube istiskujući: opet je bila vani . . . Bijahu vjerno otisnute sve četiri šape, svaki prst i svi oštri srpasti čaporci. I sad ću lagano dalje slijedeći stopu za stopom, samo za to, da se iznova zaustavim, u početku sav smeten, a onda snebivajući se od čuda, kad se osvjedočih, da se u šumskoj samoći nešto neobična dogodilo, svakako u razmaku mojega izbivanja. Našao sam se na komadu prostora, gdje bijaše sva površina bez reda nejasno istapkana, izvaljana i razrovana. Odavle polažahu dva traga kao kraci iz vrha jednoga trokuta, na prvi pogled skroz različna i bez sumnje od dvije različite zvjerke. Jedan od njih bijaše mojim putokazom, i za taj već ustanovih, da potječe nedvojbeno od vidre. Ali čiji je ovaj drugi, što se gubi najprije u zamrznuti šaš, a za tim nekamo gore na nešto strmiju desnu obalu i dalje u okrajnu šikaru šumskoga stablika? Sagnuh se i sve mašući glavom izlanuh u pol glasa: „Lisica!“ . . . Bijela naslaga uze na to nečujno pričati sadržaj svoje zanimljive tragedije sa svim epizodama, dok sam ja kao ukopan u snijegu stajao, loveći oborenih očiju svako njezino bijelo i crveno spomen-slovo.

Vidra je u zoru izronila iz prolizine u namjeri, da pojede izvan vode uhvaćeni plijen. Obalom šuljala se gladna lija i, ne našavši valjda do to doba u studenoj zimskoj noći ništa za svoju praznu utrobu, pomisli u sebi: „Eto lovine!“ Ni pet ni šest zaskoči iz zasjede iznenadjenu protivnicu, zametnuvši dvoboj na život i smrt, a ovo istapkano mjesto, junačko je hrvalište . . . Ta evo i ostataka vidrina zalogaja, razbijenih račjih korepina! Evo i dlaka, evo i krvi, što se u zgrušanim kapljicama smrznuta crveni u bijelome snijegu! Ali tko je iznio pobjedu, a na čijoj je strani poraz? . . . Sad se još većma iznenadih, kad opazih, da zajednički krvavom tekućinom obojeni trag vodi ravno do one uske poznate prolizine i da se u njezinoj propasti gubi . . . Vidra se u borbi poslužila upravo besprimjerno lukavom taktikom, prenoseći bojište sve bliže vodi. Tako je dovukla drsku protivnicu do prolizine, survala je pod led, zaronila

skupa s njom i potopila je u hladnim valovima. Svaka zamjenita navala, svaki sudar i okršaj ili časovita pobjeda, jednim slovom čitava tjelesna i duševna borba stajala je vjerno, gotovo fotografičnom točnošću, prikazana u bijeloj rahloj površini. Čas bijaše lisica pod vidrom, čas vidra pod lisicom. Mejdan se dijelio to odlučnije, što većma se primicao kobnome svršetku — rubovima prolizine. Lija doskora uvidje, kako se nepromišljeno prenaglila, pa se upravo očajno odupirala nogama, nastojeći osujetiti naum jače protivnice. Ali badava svaki pokušaj obrane, da joj se otme, izmakne, istrgne! Na rubovima prolizine jasno se vidjelo, da je u smrtnoj trzavici napokon izgubila ispod nogu stalno uporište, i samo se preko njih otisnula u strašnu neprovidnu dubinu . . . Bijaše to krvavi dvoboj za pravo jačega, u kojem je inače mudra i oprezna lija skupo platila svoju odveć smionu, potajnu navalu . . .

U tim mislima popeh se na obalu, da se zavučem u crnu šupljaru orijaša hrasta, gdje sam i prošle noći u zasjedi vrebao, i spustim se na tronožni lovački stolac, prebacivši dvocijevku preko koljena. Podao sam se svom dušom razmišljanju, dok mi pogled nije zapeo o sivo oblačno nebo, koje se sve više mrgodilo kao turobno zabrinuto čelo. Napokon je počeo opet praminjati u velikim gustim pahuljama snijeg, naglo i postojano, sastavljajući pred očima bijelu mnogostruku zavjesu, koja je smetala pogledu, da se otkrade u veću daljinu. U razmaku od pol ure narasla je nova naslaga tako visoko, da je pokrila i zamela zadnje tragove krvave tragedije . . . Još i sad osjećam u duši ono isto osebujno čuvstvo, kad sam se malo po malo opraštao očima od istapkane površine bojišta. Bijaše mi tako, kao da gledam povorku uspomena, što lagano odilaze u sve dublju zaborav . . .

Svi moji neuspjesi i sve moje probdivene mjesečeve noći od više godina bijahu nagradjene ovim jedinim rijetkim romantičnim dogadjajem, što ga je krasna zimska noć tajinstvenim originalnim perom zapisala u svoju bijelu veliku čitanku. Bio sam zahvalan slučaju, što je dopustio, da sam tu njezinu tragičnu stranicu mogao prenijeti u knjigu mojih lovačkih zapisaka, neka barem u njoj živi u nezaboravnoj uspomeni. Da sam samo malo zakasnio, bila bi je pokrila i netragom izbrisala druga nova, posve čista stranica, koja bi opet do kasne noći morala čekati na pismo čudesne i nepoznate ruke, a tko zna, bi li i onda bila tako čitljiva, ganutljiva i zanimljiva, kako bijaše njezina predšasnica, jer i veličanstvena priroda nema u stvaranju uvijek isto nadahnuće?!

. . . Dok ispisujem ove zadnje retke, leži preda mnom na pisaćem stolu preparirana plosnata lubanja jedne neobično velike vidre, koju sam ubio četrnaest dana kasnije u večernjem sumraku na istome

mjestu u zasjedi iz staroga hrasta. Gleda me praznim očnim šupljinama, pokazujući svoje bijelo, golo, oštro zubalo s prebijenim lijevim gornjim očnjakom. U desnom očnom luku proviruje iz kosti vršak tanke crne pločice, moje iznenadjenje kod prepariranja. To je preobličeno olovno zrno iz nečije puške otprije, ostatak ljute rane, koju je žilava zvjerka sretno preboljela! Pod nikoju cijenu ne bih dao tu lubanju, jer je vidljiva uspomena na prvu vidru, koja mi kroz nejasnu daleku slutnju još i danas, zvjerski, na osvetu stisnutim zubalom, bez prestanka govori: „Ja sam slavna junakinja one krvave drame! Zašto si me ubio?!... Zar si ti možda manji grabežljivac od mene? Ti, koji vječno ratuješ i u prirodi sve stvorove ubijaš... Zar se i vi ljudi ne branite, kad vas iz čista mira usred samotne šume napadnu razbojnici? I ti si navalio poput one lije iz zasjede, ali zašto nisi došao malo bliže, kao ona, golih ruku, bez oružja?“...

JE LI I TO INSTINKT?

U lugu V., nedaleko potoka P., možda kakvih četrdeset koračaja, pukla je usred najveće guštare mala čistina, puna prhlog, mekanog šušnja, iz kojega proviruje tek tu i tamo po koja gljiva ili po koja tanana vlat požućele trave. Nad čistinu uzdigla se orijaška bukva, prekrilivši je zelenim granama kao golemim rukama tako, da kroz ostavljena okanca od lišća mogu da dopiru samo zalutali sunčani traci do tamnoga podnožja. Debeli hlad, blijedo polusvijetlo, pa neki osobiti vlažni miris savio je tuj svoje prijestolje. Po ispremetanom šušnju i mekanoj zemlji vide se nekakvi tragovi. Kad sam ih izbliže razgledao, prepoznao sam u njima srneće tragove. Jedan je izmedju njih jošte posve svjež; papci su se u mokroj crnici upravo savršeno otisnuli. To je trag kapitalnog srnca, koji je pred malo časova ovuda prošao. Digneš li sada pogled sa vlažne zemlje i prebereš li njime pozorno granu za granom, od donje najdeblje, pa onamo gore do vrha, zapet će ti oko o nešto crna u visokoj krošnji. Što je to? šapnut ćeš, nehotice zažmirivši očima, da što više svijetla uloviš. Gnijezdo! Neobično veliko gnijezdo nekakve ptice grabilice, sapleteno od suharaka, a smješteno medju tri rašljike, na koje se u odmjerenoj visini nježno sagnula jedna oveća grana sa svim svojim mladicama, i tako nad gnijezdom udesila hladovit pokrov. Neuvježbano oko ne bi ga jamačno u toj polutami otkrilo! Gnijezdo je osim toga izvrsno maskirano svježim granjem, koje je ptica sama kljunom pootkidala i oko gnijezda namjestila, da ga tako prikrije. Vidio sam je jednom

zgodom, kako ona to radi: granu zavine kljunom i ona pukne . . . Kad granje povene, prinosi novo, svježe i tako „zalaže“ gnijezdo, da se ne bi razlikovalo od zelene okoline.

Ja sam tome gnijezdu stari znanac, jer me s njim vežu već mnoge uspomene.

Vidimo se svake godine po nekoliko puta, naročito u rano proljeće, kad treba u brojnim šumama lovišta strpljivo obaći sva sumnjiva mjesta, da se ustanovi, jesu li stara gnijezda nastanjena, i nije li pridošlo koje novo. Iskustvo me je poučilo, da je medju tim starim gnijezdima najznatnije ovo na bukvi, jer je redovno nastanjeno. Svake godine smjeste se u njemu iza parenja dva jastreba kokošara, da polegu i odgoje svoje mladiće. To biva zapravo tvrdokorno već kakvih desetak godina, ma da im se prije ili kašnje osujeti plemenita namjera. Zaljubljeni par plati naime životom još u osvitku roditeljske skrbi, dok sjeda izmjenice na lupinaste plodove svoje ljubavi . . .

I ovoga proljeća nadjoh gnijezdo nastanjeno, samo me nije pomagala sreća kao minulih godina. Bolest me bijaše na duže vremena prikovala uz postelju, te sam pregledanje mjesto pod konac mjeseca svibnja mogao obaviti istom početkom lipnja, kad su se već mladi bili izvalili. Uza sve to nisam posumnjao o konačnom uspjehu. Nova osnova bila je za čas gotova, jer se valjalo pošto poto dočepati starih. U to ime polazio sam svakoga jutra i svake večeri na čekanje pod stoljetnu bukvu. Računao sam za stalno, da će mi oba grabežljivca u neznatnom razmaku vremena pasti u šake, kad budu iz visina slijetali u gnijezdo donoseći u pandžama hrane za proždrljive mališe. S njima će onda biti lako, jer će, prepušteni gorkome udesu, morati poginuti od gladi.

Da, to bijahu moji računi, ali često lovac samo snuje, a Diana odredjuje! Za koji dan uvidjeh, da se lijepo smišljena osnova ne će tako brzo ostvariti. Kao da je bilo sve začarano: i gnijezdo, i jastrebovi, i moja puška . . . Utrošio sam čitavu sedmicu, trateći naboje, a ne odbivši pticama ni ciglo pero. Bijaše svejedno, otkuda i kojim smjerom nalijeću; — padaju li na rub gnijezda ili na suhare visoke krošnje. Uvijek sam naprosto promašio, kao da pucam bez nišana nekamo u prazni zrak. Samo se sobom razumije, da je posljedica neuspjeha bila neizbježiva. U dušu mi se počelo uvlačiti malo po malo nemilo ogorčenje. A kako i ne? Hoću da budem neki lovac, a ovamo ne mogu da nadmudrim ni dva jastreba kokošara. Uz ogorčenje mučila me je i opravdana slutnja, da će oba pernata razbojnika napokon početi za uvijek izbjegavati ovo mjesto, gdje im se toliko o životu radilo, a otkud su pukim slučajem ili mojom

nespretnošću iznijeli već toliko puta zdrava krila. Što su se ipak pored svega uznemirivanja i dalje spuštali do dragih mezimaca, ako i mnogo opreznije, nego prije, tomu bijaše jedino tumačem ona nesebična i beskonačna roditeljska ljubav, koja po svome savršenstvu luči ptice grabilice od svih ostalih pernatih stvorova. No i ta je napokon morala pred strahom neumoljive smrti uzmaknuti.

Slutnja se doskora prometnula u žalosnu istinu. Neprestano pucanje preplašilo je kokošare tako, da se od osmoga dana nisu više približavali ljubljenoj domaji. Svaki trud, da ih se domognem, bio je uzaludan. Niti sam ja što mogao polučiti, niti neutrudivi lugari, koji su me preko dana zamjenjivali u zaklonu kraj bukve. Ni jednoga ni drugoga kokošara već nije bilo blizu — tek na prestanke mogosmo ih uočiti u plavetnoj visini nad gnijezdom, kako razapetih krila kruže, zovući k sebi tjeskobnim glasom bijedne mališe. O, kako je tužno ozvanjao visinama njihov odsječeni glas: i-ja . . . i-ja! A mališi? Oni odgovarahu još nestalnim, drhtavim i jedvice čujnim: viss . . . viss . . ., pogledajući u isti mah iz gnijezda ispruženih vratova gore prema roditeljima i tresući onim pahuljastim glavicama sa žutim, žutim poput voska kljunićima . . . Kad su se ovako protegnuli, lako sam izbrojio — četiri.

Moram iskreno priznati, da me je ova žalosna obiteljska drama očito dirala u srce. Na časove osjećah u sebi sažaljenje, a odmah za tim duboko poštovanje, zapravo neku vrstu ljubavi prema tim nesretnim stvorovima, zaboravljajući gotovo, da stojim u zaklonu u posve drugu svrhu, i da imam posla s jastrebom kokošarom, s jednim od najljućih zatornika plemenite divljači i milih nam ptica pjevica. Dakako, da je čuvstvo dužnosti doskora opet nadvisilo osjećaje sućuti, jer se radilo o zaštiti života nebrojenih šumskih stanovnika.

Zato se čekanje rijetkom ustrajnošću nastavljalo u nadi, da će se roditelji ipak povratiti, makar samo na časak, da prigledaju iz blizine, kako im boravi zapušteni porod. Ne vrate li se za koji dan, proždrljiva siročad morat će svisnuti od gladi.

Možete sebi misliti, kakvo je bilo moje iznenadjenje, kad se poslije sedam dana njihova izbivanja nije dogodilo ni jedno ni drugo, nego nešto treće, što mi ne će izaći nikada iz pameti. Nezasitni mladi bijahu sveudilj jednako vesele ćudi i jednako zadovoljni. Na njihovu vladanju ne mogaše se razabrati, da bi ih mučio osjećaj gladi. Usuprot! Bijahu već u toliko ojačali, da su se nožicama hvatali za okrajak gnijezda, i tuj se, rekao bih, pijano zibali, bacajući prve poglede na zeleni okoliš zavičaja. Na čas bi koji od četvorice raširio svoja jošte nerazvijena krilašca, ali ćuteći se nemoćnim, opet ih priljubio uz ono ljepušno, pahuljicama posuto tijelo.

To je bila početna tjelovježba, prva instinktivna priprava za onaj streloviti lijet, koji je njihovim roditeljima pribavio naslov najbrže ptice . . .

Napokon se zagonetka sama od sebe riješila. Još su zadnje zvijezde titrale nebeskom pučinom, kad sam stigao u lug V. Tiho i bez šuma prešao sam preko puteljaka u mokru šikaru pod bukvu, da u zasjedi dočekam bijelu zoru. Smjestivši se po običaju na lovačku stolicu, svrnuh najprije pogledom prema gnijezdu, koje sam u sivom sumračju jedva mogao raspoznati od ostalih grana. Mališi su još mirno u njemu počivali, — ta manjkala je jošte dobra ura do sunčanoga izlaza. Ali kad su poslije prvi traci počeli podrhtavati golim tjemenicama stoljetnoga drveća, zaori po cijelom lugu, a tako i oko gnijezda veličajna pjesma jutarnjega života. Jastrebići ispuzili su iz noćnoga ležaja na najbliže grane, pa se glasaju: viss . . . viss . . . Ja ih gledam i uživam, — srce mi se rastapa od milja. Tad iznenada nešto u krošnji zašumi i padne u gnijezdo. Mališi se spuste na jagmu u nj. U isti mah opazim, kako je visoko nad bukvom, preletio jedan od kokošara . . .

Sad mi bijaše jasno, gdje uspjeh zapinje. Roditelji su naime iz nedostižive zračne visine, kamo ne može olovno zrno dohujiti, kroz čitav tjedan dana bacali nezaboravnoj djeci hranu, a da to iz zatvorene šume nijesam mogao primijetiti. Još se bolje o tome uvjerih, kad sam se probio grmljem na čistinu pod bukvu. Pred okom puče užasna slika, prava klaonica. Ptičica leži do ptičice, bešćutna, krvava, mrtva . . . Sve sami češljugari, strnadice, zebe, žune, slavuji; medju njima i po koji miš, i — — — jedno čitavo kosovlje gnijezdo sa pet golišavih ptića: zalogaji, koji su mjesto u gnijezdo padali mimo njega.

Što sam mogao? Jedan časak ostadoh zapanjen nad tim neobičnim prizorom, a onda udarih na najbližu stazu iz guštare. Za mnom je tihano zašuštilo lahorom dirnuto bukvino lišće, kao da me je upitati htjelo: reci nam, je li i to instinkt?! . . .

U LOVU NA SRNJAKA.

O, taj prvi travanj! Nema lovca, koji mu se ne bi radovao, jer toga dana započinje lov na srnjake, i to lov vrebanjem iz zasjede.

Sunce je polako odmicalo k zapadu, osvjetljujući punim sjajem samo vrhove staroga drveća, kad sam stigao na čekalicu u sredini luga. Najprije sam pokidao oko sebe grančice, koje bi me mogle smetati u slobodnim kretnjama i baratanju puškom, a onda sam odgurnuo nogama suho lišće i pruće i dobro ugazio zemlju. Napokon sam jošte ovlažio prst pljunkom i podigao ga u vis, da ovim primitivnim načinom ustanovim, s koje strane piri večernji vjetrić. Učinio sam to radi opreza, jer mudri srnjak napreduje uvijek protiv vjetra, pošto mu vjetar donosi razne mirise, i on se tako uklanja opasnosti. Smjer vjetrića lako se odredi, jer se na prstu osjeća hladnoća s one strane, s koje vjetrić dolazi. Tako se spustim na lovačku stolicu tik uz deblo velikoga hrasta, izvrsno zaklonjen gustom šikarom, iz koje sam neopažen mogao promatrati pred sobom prostranu ledinu, punu sočne trave. Na ovu progalinu usred šume gotovo su stalno ranim jutrom i večerom ispadale srne na pašu.

Oko mene za čas sve utihnulo. Jato vrebaca i strnadica, koje je malo prije niskim grmljem bučno žamorilo, rasteplo se nekud, uplašeno mojom pojavom. No taj muk potraja samo kratko vrijeme, jer je doskora bliza okolina oživjela prijašnjim slobodnim životom, kojim je ozvanjala i sva ostala šuma.

Sjedio sam tako mirno, kako je mirno stajao i hrast pored mene. Ni da bi tijelom drhtnuo, samo sam nemirno zvjerao očima, upirući ih prema onoj strani, otkud je iz guštare na ledinu imao banuti srnjak. Moja je mašta radila, moje srce kucalo, kucalo od silne navale krvi. Prividjalo mi se stotinu prikaza. Već sam se u duhu vidio, kako žurno koracam kući, da javim veselu novicu o svom

KNJIŽN... U ZA... Gundulićev... Osnovna škola

prvom srnjaku. Uza sve ovo snatrenje ipak sam malo mislio, jer mi nisu dali osjećaji. Duša mi je sva igrala od proljetne slasti, koja mi je punila biće čudesnim i beskrajnim zadovoljstvom, što sam ga toliko puta uzalud tražio medju ljudima. A kako i ne? Što se više primicala večer, šuma je sve jače kucala životnim bilom, a s tim bilom rasla je i moja napetost. Nešto mi je neprestano šaputalo: Sad na će banuti tvoj srnjak! Ptice su pjevice u kosim crtama strelimice padale na počinak, napinjući još jače zvonka grlašca, iz kojih je prodirala posljednja pjesma suncu na rastanku. Iz njihova pjevanja mogao sam jasno razumjeti otajstvenu bol za velikim neprežaljenim gubitkom, ali i čvrstu nadu u njegov skori povratak. Negdje tamo kraj potoka krečala je lukava svraka, dok je nada mnom u visu razapetih krila kružio orao krstaš, tražeći pohlepnim okom, ne bi li gdjegod uvrebao svoju posljednju žrtvu. A istom ovdje na ledini? Sve je vrvjelo od večernjih leptira, malih i velikih mušica. Lišće bi svaki čas zašumilo, grmlje bi se svaki čas rastvorilo, a iz njegova naručaja ispadali su oprezni zecevi i fazani, da opet netragom umaknu, čim bi vjetrić samo malo jače zalahorio.

Napokon se sunce izgubilo. Mrak se spuštao sve debljom naslagom po umorenoj zemlji, rišući najprije sive, a onda sve crnije zarubljaje. Nastade borba između svijetla i tmine, u kojoj je večernji šumski život, zamirući u zadnjim trzajima, morao ustupiti prvenstvo noćnomu životu, što ga je evo sablasnim glasovima slavodobitno oglašivala vladarica crnih sjena — moćna sova bekavica*. A ja sam još uvijek sjedio mirno, kao da sam odlučio u toj samoći dočekati ponoć. Sjedio sam zato, jer je bilo prema zapadu još prilično blijedoga svijetla, a večernja zvona nisu jošte odzvonila. I kad sam već bio počeo sumnjati u svoju dobru lovačku kob, doleti odnekud iznenada mala sjenica krunčica i sjedne mi bezbrižno navrh puške pjevajući, što je grlo nosi. U isti mah zapraska na suprotnoj strani suho granje i prije nego sam se mogao pravo razabrati, ispade na ledinu — srnjak. Podignem brzo pušku, ali prekasno — sjenica bijaše odlećela, a ni srnjaka već nije bilo. Opazivši me, izgubi se u šikari, navješćujući užasnim bečanjem svoj okolini blizu pogibelj.

Nije bilo druge, uzeh se lagano vraćati kući, osjećajući veliko blaženstvo u duši, što nisam taj svečani prizor okaljao krvlju. Vraćah se, misleći na onu malu sjenicu, koja je u svojoj nedužnosti sjela na smrtonosne cijevi moje puške, misleći valjda, da je to bezazlena mrtva grana, i tu na izvoru smrti otpjevala zanosnu pjesmu života milookomu srnjaku. Sad istom pojmim, zašto imade toliko protivnosti u svijetu, sad istom znadem, da je poezija jača od lovačke strasti, jer me je to naučila jedna mala — sjenica!

* Sova bekavica, *Strix uralensis Pall.*, *Habichts-* oder *Ural-Eule.*

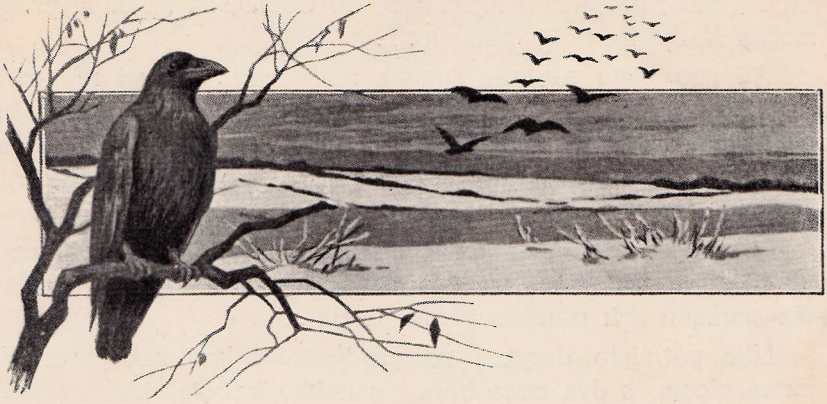

TI, PSETO JEDNO . . .

Sve naglije i naglije padao je sumrak k zemlji . . . Dalekom ravnicom, što se sve većma gubila svojim zarubljajima u njegovu naručaju, zavijao je sjever kao gladna hijena . . .

Moj vranac propadaše duboko u bijelu sipku površinu, mučno izvlačeći nogu za nogom, da svaki čas zahrže oborene glave. Bole su ga one oštre iglice, što mu ih je nesmiljeni vjetar zatjerivao u mekane osjetljive nozdrve . . .

Već je par dana bez prestanka praminjao s mutna neba oštri snijeg, kao da želi zasuti svu okolinu, zatrti svaki trag života . . .

Ja se posve uvukoh u svoj debeli kožuh i ovako zgureno sjedjah u sedlu, žmirkajući poluotvorenim očima preda se u bijelo snježno pokrivalo, da prislonim sad jedno sad drugo ozeblo uho o dlakavu podignutu ogrlicu, premećući i uzde iz jedne ruke u drugu, jer su me prsti i kraj debelih rukavica zebli. Kroz otvore rukava i druge pukotine prodiraše ljuta studen sve do kostiju. Na čas mi se činilo, kao da lebdim ukočen, tvrd i verigama sapet u zraku, jer ne osjećah ni stremena pod nogama, ni uzda u rukama. Samo onda, kad je iznenada koja vrana zagraktala nad glavom, leteći nekud u nejasnu daljinu na noćište, bivalo je duši lakše. Znao sam, da nisam u ovoj strašnoj mećavi sâm, bez svake pratnje . . .

Teško smo prolazili kroz silne snježne smetove, koji bijahu pokrili i grmlje i živice i jarke, ostavljajući samo tu i tamo po koju grančicu, da se žalobno zacrni iz bijele površine. Mećava je zamela svaku sigurnu poljsku stazu i kolnik te sve sakrila pod tajnu ko-

prenu. Vranac propadaše mjestimice do trbuha, da se onda propne i mučno izadje na bolju putanju . . .

Ali eno tamo se kroz sumrak nešto crni . . . dugi red jablanova . . . seoski drum . . ., a tamo još malo dalje titraju prve luči iz kućarica! Dopire i zveket praporaca, valjda od saona, što jure drumom! A s visina iznad glave se čuje prvo večernje fijukanje krilâ: fi fi fi fi — to divlje patke lete k nedalekoj rijeci . . .

„Skoro ćemo!“ — reknem u sebi i snažnije pritegnem uzde, podbodem vranca, a on zadahće nozdrvama, da je u dva maglena traka smrznuti dah potekao prema zemlji . . .

Nije potrajalo dugo, i mi prodjemo pokraj nekoga groblja s mrtvačnicom, s dva mrka bora i nekoliko križeva, koji su jedva provirivali ispod snijega, što ga je vjetar vitlao pred sobom nad grobovima . . .

Pol ure kašnje zastane vranac pred malenom potleušicom u selu. Ispod strehe visjela je crna ploča s velikim bijelim slovima. Bijaše jošte toliko vidno, da sam mogao kroz mrak pročitati „k zlatnoj zvijezdi“.

„K zlatnoj zvijezdi“ ponovih poluglasno i zatjerah konja kroz otvorena vrata u dvorište. Nekakav čovuljak priskoči, a ja sjašem, predam mu konja, da ga spremi u staju i naredim, da mu metne u jasle i sijena i zobi, jer da ću jošte noćas dalje, dok se sam zaputih kroz uzani mračni hodnik u gostionu, željan i peći i odmora, a iznemogao od duge šumske ophodnje, koja je trajala cijelo poslije podne. Trebalo je pregledati, jesu li lugari poslušali sve odredbe i namaknuli divljači dovoljno hrane za ove strašne zimske mećave . . .

Bila je to priprosta seoska gostiona s drvenim zamusanim trijemovima, s nekoliko dugačkih stolova i klupa. Vonjalo je u njoj po zadušljivoj toplini i po mokroj obući, s koje se cijedio otopljeni snijeg. U jednome kutu bučno je žamorilo nekoliko ljudi — očito domaći seljaci. Slabo svijetlo petrolejske svjetiljke, koja je pod stropom visjela, nije dalo, da im jasno razaberem lica, jer se tmasti dim, što ga odbijahu iz svojih lula, razvlačio u debelim naslagama cijelom odajom.

Sjednem i ja za svoj stol, naručim u krčmara vina, hljeba, malo sira i što je već mogao iznijeti, i ne slušajući one ljude, a sve taruci ruke ukočene od studeni, počeh znalično ispitivati svoje novo skrovište kao u ime zahvalnosti, što udjoh napokon pod topli krov.

U taj čas opazim još jedno biće, koje je sve dotle kraj peći skutreno ležalo, a sada ustalo i pokunjeno pristupilo k vratima, grebući po njima i bolno vijući, da ga puste na polje. Dva, tri

puta je obim prednjim šapama zagreblo, da onda nakrene ljepušnu smedju glavu i pogledom ponovi svoju molbu . . .

„Opet ide!“ — izlane krčmar, „a i jest njegovo vrijeme“ . . . pridometne nakon stanke, spremajući u žep veliku uru, na koju bijaše pogledao.

U gostioni zavlada tajinstvena tišina. Opazih, kako se svatko zagledao u dragu životinju s nekim posebnim počitanjem i ljubavlju. Krčmar stajaše u sredini sobe s posmijehom na obrijanom širokom licu, ali takodjer bez riječi. Nisam mogao proniknuti u smisao ove situacije.

Dok su tako svi nijemo gledali, oglasi se iz susjedne sobe nekakav ženski glas:

— Sokol! Ovamo, Sokol!

Ali on ni s mjesta, samo je za odgovor jače i bolnije zavio, strugnuvši nekoliko puta desno i lijevo repom po podu, a onda u propanj, da svom snagom zagrebe po vratima.

— Evo! — dobrza sluškinja i gotovo uslužno uhvati za kvaku, a Sokol jednim odmjerenim skokom kroz otvorena vrata nekamo u hodnik i valjda u dvorište . . .

Nisam trebao ništa pitati. Krčmar je s mojega lica pročitao svu znaličnost.

— Vidite, gospodine, čudna je stvar s ovim psom! — započne, približivši se stolu.

— Pametan je kao ja, kao vi, gospodine, jer on zna, što hoće, sjeća se, ne zaboravlja, a kako je davno već tomu? Punih osam godina, što je moj otac umro . . . Sokolu je tada bila druga godina na izmaku. Preko u sobi ležalo je truplo očevo. Da ste vidjeli njegovu tugu, njegovo slomljeno srce?! Suze su mu curile po cio dan iz očiju, jer i psi mogu plakati kao i mi, gospodine! Ja sam ga milovao, dragao, tješio, plakali smo zajedno nad očevim odrom. Pružio se pokunjeno pod lijesom i sve do pogreba čuvao je vjerno svojega gospodara. Nitko osim nas ukućana nije smio blizu, jer bi ga Sokol bio napao. A istom kad su staroga nosili iz dvorišta na groblje! Odvukli smo ga silom još prije pogreba u štagalj i tamo ga svezali na lanac, da ne vidi žalosti. Ali on je dobro razumio, kome pop pjeva i da čekić udara o škrinju, koja krije ono, što je njemu bilo najmilije . . .

Sav je vrat razrezao i okrvario u mahnitosti, nastojeći, da prekine lanac. Od žalosti nije osam dana okusio ni jela ni pila. Zavukao se u kut, pa glavu medju prednje noge i tuguj, neprestano tuguj, ne mareći više ni za moje milovanje.

Nekoliko tjedana iza toga išlo je, dakako, u kući opet po starom. Sav je posao spao na moja ramena, jer oca više nije bilo.

Kad sam jednoga dana zaposlen u dvorištu obilazio staje, ozove se netko preko plota s ulice. Okrenuh se, a ono naš grobar dovikuje mimo idući: „Ti . . . tvoj pas dolazi svaki dan k meni na groblje i grebe šapama po grobu tvojega oca. Dolazi stalno svake večeri . . .“ dobaci grobar, i iščezne brzo za kućom.

Naslonih se o vile, kojima sam prije sijeno sa štaglja skidao, i što sam mogao drugo, nego da se zamislim? Moj Sokol! Je li moguće, da on . . .? I nekako mi se nije dalo vjerovati . . . U tim mislima osvanu večer. Sokol bivaše sve nemirniji. Kasao je i njuškao amo tamo po dvorištu, da na jednom odmagli nekamo na drum . . .

Možda ide sad? — pomislim i bacim u kolnicu vile te udarim naprečac preko oranice prema groblju. Htio sam da onamo stignem prije nego Sokol. Provlačio sam se četveronoške izmedju visoke kukuruze, sakrivao sam se takodjer za grmlje, na koje sam putem naišao, da samo koji puta podignem glavu, tražeći očima Sokola, koji je doista odmjereno tapkao bijelom stazom izmedju oranica. Vidjeh, gdje na mahove postajkuje, ispitujući na sve strane okolicu, da li ga tko slijedi.

Požurih se u velikoj krivulji, da me ne pretekne i napokon se dokradem do groblja. Provučem se sve potrbuške kroz gustu trnovitu živicu, i čučnem upravo u kutu kraj mrtvačnice iza jedne smreke u visoku travu izmedju dva groba. Oko mene sve divlje i zaraslo korovom, sami koso nagnuti i prebijeni križevi, a negdje vrh živice čevrljaju u jatima vrepci i svračci . . . Čekao sam strpljivo, pretražujući očima njezino dno s jednoga kraja na drugi . . . Skoro proviri ljepušna smedja glava na jednom zečjem prolazu upravo sučelice mojoj zasjedi.

Najprije mu je samo glava iz živice gledala, a oči poigravale znaličnošću kao svakoj zvjerki prije, nego ispane iz šikare na čistinu. Onda se protisnuo visokom travom do glavne široke staze i otkasao oprezno sve do očeva groba, koji se jošte žutio od svježe nabacane ilovače . . .

Što će sada? . . . upitah se. Sokol uze grepsti obim prednjim šapama, da je zemlja odskakivala u zrak, grepsti i zavijati tihano, drhtavo . . . Htjedoh, da poletim k njemu, da ga na prsi privinem, stisnem i zagrlim, ali nisam mogao. Bol me je još koji čas zadržala u zasjedi, pa je trebalo dosta snage, da se saberem i u pol glasa zazovem: Sokol!

Ali nije čuo. Bijaše tako zabavljen svojim poslom, da sam i po drugi puta uzalud zazvao: Sokol! Istom na treći poziv osovi glavu, tražeći tko ga zove, a kad je opazio, da mu idem u susret, stade bježati prema šikari do onog zečjeg prolaza. Valjda me nije u prvi mah prepoznao, ali kad ga uzeh sve sladjim slovom dozivati, nije

ni časa oklijevao, da mi doleti sav razdragan pred noge, da mi izljubi i ruke i odijelo, što je samo dohvatiti mogao. Znam, da sam ga onda uzeo u krilo, spustio se s njim na očev grob i milujući ga ostao tako do kasne večeri.

Već se ćuk s krova mrtvačnice kroz ljetno veče sablasno oglašivao, kad smo se s groblja vraćali kući . . .

Tako potraja redom četiri nedjelje, gospodine! Svake večeri polazio je Sokol na groblje u misli, da će svojega dobročinitelja iskopati. Uvidjevši konačno, da je svako nastojanje uzaludno, prepustio se tihoj tuzi. Samo se pružio vrh groba i tako na njemu počivao. To čini sada već osmu godinu i za najveće omare i za najveće studeni. Ostane tamo četvrt sata, pa se snuždeno vrati kući u svoj psinac ili u kakav zakutak . . .

Završi krčmar s tolikim uvjeravanjem, da nisam ni za čas mogao posumnjati o istinitosti njegovih riječi. Moram iskreno priznati, da sam s velikim ganućem slušao tu povijest o Sokolovoj vjernoj ljubavi.

Čudno, skoro bih rekao, mistično raspoloženje zavladalo je iza toga cijelim društvom, jer je svatko, šuteći, sjedio na svojem mjestu. Doskora je opet zagreblo na vratima, i Sokol je unišao u svojoj smedjoj odori pun snijega, da dobaci samo jedan pogled i nama i gospodaru, pa da se za tim mirno složi u svoj topli zapećak . . .

. . . Seljaci nastaviše svoj razgovor, dok je moje oko neprestano počivalo na dragoj životinji, koja je u meni izazivala čitave povorke misli i pitanja o pameti, instinktu i životinjskoj inteligenciji.

Najviše sam dakako mislio o samome Sokolu i o njegovoj vjernosti preko groba.

Pravo je rekao glasoviti prirodoslovac Buffon, da je pas jedina životinja, na čiju se vjernost može čovjek osloniti . . . I onda jošte imade ljudi, koji jedan drugome za najveću pogrdu dovikuju: ti, pseto jedno! . . .

NOĆNIK.

Ponoć je minula. Još zuje zrakom zadnji otegnuti zvučni titraji, što ih je odbrojila stara ura u visokom mrkom zvoniku crkve tamo na kraju spokojnoga sela . . .

Sjedim uz otvoreni prozor i gledam iz prvoga sprata vlastelinskoga dvorca dolje u široko dvorište i dalje onamo preko njegove zelene ledine na slobodne poljane — u vedru, zvjezdovitu, mirisavu svibanjsku noć, kojoj se tek katkad otkine po koji tajinstveni uzdisaj, u zatravljujućem sjaju pune bijele mjesečine. Sjedim gubeći se u slatkome sanjarenju, što nosi dušu gore u svemir do blistavih svjetova i dalje od njih, još dalje iza njih, nekamo u prostore bez medja i protega, u carstvo vječne ideje, s koje izviru i umiru svi ovi zagonetni životi . . .

U dvorištu sve se cakli od dugačkih srebrnih trakova, jer ih na putu iz blijedih visina ne zaustavlja ni najmanji oblačak. Što vidim neba, čini se kao ogroman komad modre svile, posut mirijadama blistavih dragulja . . .

S omorika, što su u luku zarubile ledinu pred dvorcem, kaplje u travu debela rosa. Tip . . . tap . . . šuška udarac za udarcem, dirajući na zemlji popadale osušene iglice. Tip . . . tap . . . odgovara glasnije susjedni ariš, na kojem spava čitava kolonija brbljavih vrabaca. Tamne mu grane mogu dohvatiti s prozora rukama, a razbiram na njima gnijezdo do gnijezda, jedno veće, drugo manje. Sada krasno visoko drvo doputovalo je prije mnogo godina kao sitna mladica sa vrletnih Alpa u putnom kovčegu svojega gospodara . . .

Izvan dvorišta siže mi oko na nekoliko kilometara prostranim pašnjakom, po kojemu se crne stabla, poprimivši spodobu orijaških kupova sijena. Tamo, gdje se pašnjak otimlje pogledu i stapa s ru-

bovima stoljetne šume, bjelasa se o mjesečini malo jezerce, što ga je izlila nabujala Plitvica. Sa sjajne mu površine odjekuje u noć zaglušno kreketanje žaba: rege . . . rege . . . rege . . . rege . . . Uvijek isto, jednolično, bez svake glasovne promjene, a ipak puno melodije . . .

Sve pomamnije navaljuju kroz prozor u moju odaju nestašni noćni leptiri, začarani plamenom svjetiljke, što gori na stolu, udarajući o vrući stakleni valjak, dok ne popadaju jedan za drugim oprženih krila na ovu ili onu knjigu, spis, komadić papira, kutiju. Na jednoj zbirci pjesama muči se u zadnjim trzajima jedna krasna mrtvačka glava s dugačkim češljastim ticalima . . .

U potjeri za leptirima motaju se pred prozorom kao munje brzi šišmiši, na časove tako blizu, da im mogu zaviriti u malene svijetle oči. Tajinstveno se dojima duše nježni jedva čujni šum njihovih mekanih krila. Kad zacvile, nehotice me prodju srsi, i bude mi, kao da gledam pred sobom neka čudesna bića s onu stranu groba, koja se samo za čas prenuše na život radi ove nervozne zračne igre . . .

U to padnu u srebrnu proljetnu noć novi svečani glasovi. Iza dvorca u miloduhom perivoju protužio je sivi slavulj čeznutljivo, sjetno, potresno, u molu. Protužio je najprije u stankama, kao da se istom prenuo oda sna, pa hoće da udesi majstorsko grlo za punu harmoničnu pjesmu žarkoj ljubavi. Otkinu mu se iz čuvstvenih prsiju dva tri snažna biljisa i zamukne, da opet protuži u sve dužim kiticama, u sve biranijim napjevima, u umjetnijem recitativu, sad glasno i glasnije, kao da će ispjevati u jedan mah čitavu dušu, sad tiho i tiše, kao da izdiše u zadnjem osjećaju slasti. Dok svi ostali pernati stanovnici perivoja u zelenom skrovištu smireno snivaju, on jedini nariče, slažući jecaj za jecajem u bajnu himnu veličanstvenoj svibanjskoj noći.

Čekao sam maloga glazbenika, ne će li se na svojem noćnom putu od grma do grma napokon preseliti pod moje prozore u svoj omiljeli jorgovanov grm. Bijah uvjeren, da će pohod uslijediti kao svake noći tečajem njegovih zaljubljenih dana. Ti pohodi traju već petu godinu, a ja sebi utvaram, da je to onaj isti sanjar, kojega slušah prve godine svojega boravka na ladanju, znajući pouzdano, da osim njegove ženke nema u perivoju drugoga slavuja. Redovno se u proljeće vraća iz dalekih južnih krajeva u stari zavičaj, u isti perivoj, u isti veliki bazgov grm. U razdoblju našega poznanstva stotinu puta me je već noću trgnuo oda sna svojim melankoličnim uzdisanjem pod prozorima, ili prisilio, da sam, ležeći u postelji ili sjedeći za stolom, morao ostaviti posao, zabaciti i pero i knjigu, pa samo njega napeto slušati, s njime dijeliti zanos i osjećaj, bol i neutaživu čežnju njegove sjajne glazbene lirike. A kadgod i koliko puta sam ga tako noću iz blizine slušao, uvijek mišljah, da ga

u tančine shvaćam i da kroz njegovo grlo progovara moja duša, moje sanje . . .

Mjesto bliže k jorgovanovu busenu biljisanje odmicaše sve dalje u perivoj. Ne mogući pregorjeti potpuni užitak, odlučih poći za njim u blijedu noć, do grma, u kojem slavuj nariče, da mu budem blizu, posve blizu, na nekoliko koračaja razmaka.

Zamalo sam prolazio stazama perivoja, prelazeći bijele mostove, što na više mjesta presvodiše bistri potočić, koji se u koritu zamamljivo ljeskao, mrmoreći kroz noć pjesmu svojih slapova. Zašavši dublje u šumu, koracah tiše i opreznije, jer ne mogoh pravo razlučiti stazu poradi tame gustih krošnja, kroz koje jedva dopiraše po koji zalutali prekinuti trak mjesečine na pojedine sitne rupe, što ih je stvaralo razmaknuto lišće, dirano cjelivanjem ljupkoga lahora, rišući u zraku, na zemlji ili na kakvome deblu srebrnu prugu, krivulju, točku ili drugu koju tvorevinu. Tako zahvatih omanju progalinu na južnome rubu perivoja i na njoj staru trulu brv, na kojoj sam već puno puta za svijetlih noći sanjario . . .

Nedaleko ispred brvi iz mirisave kaline kraj potočića strujila je u noćni mir najzvučnija glazba prirode. Najprije stajah opojen, poslije se na časove sagibah, pretražujući znalično od podanka do tjemena busen, ne bih li gdjegod otkrio dragu ptičicu.

Čučila je gotovo pobožno na jednoj postranoj grančici, i posve sam jasno mogao od lišća odijeliti njezinu mjesečinom osvijetljenu pojavu.

Dragocjenih li časova!

Omorike su nada mnom šumile, iglice po meni padale . . . . žute, suhe, mirisave iglice. Rosa mi je umivala čelo, obraze i ruke, svježi zrak punio usta, nosnice i grudi, zasićen mirisom prvoga sijena, što je negdje izvan perivoja na travniku razastrto ležalo i na pol uvelo od dnevnoga sunca sada pod kapima debele rose u oči skore smrti snažnije vonjalo. S njegovim miloduhom najjače se natjecao miris plavoga jorgovana i raznih voćaka iz susjednoga vrta. Puška, koja je ležala do mene na brvi, znojila se od rose, a pošto bijaše prednjim krajem okrenuta prema strani, od koje je pirio lahor, izvodile su obje cijevi vrlo fino zujanje, dok je potočić ispod brvi jednako mrmorio, perući u koritu bijeli šljunak i sivi pijesak, što se od natruhe sjajnih rudnih čestica u sto iskara prelijevao o punoj mjesečini, naročito na podnožju slapova . . . Moje plandovalište bijaše posve otvoreno samo s lijeve strane prema nedoglednom nizu oranica, kojima su se zelene plohe gubile na krajevima u tamnilu i bljedilu noći. Kao ogromna crna neman isticao se usred jednoga polja stog nabacane slame, odrezavši točno od obzorja svoje oble zarubljaje.

Najednom me prenu krik neke prestrašene ptičice, koja je progalinom u nejasnoj brzoj crti šiknula mimo brvi i mene na protivnu stranu perivoja, oglasivši se na novom počivalištu još nekoliko puta. Nešto je bijaše dignulo sa spala . . .

Slavuju odmah zape glas, ali kad ga je minuo strah, silovitije mu se zatreslo zvonko grlo, da sam osjetio znatnu promjenu slušnoga podražaja.

Dok je izvodio najvišu i najpotresniju notu biljisanja, zabuši se u grm odnekud iz zraka strelovitom brzinom, a u silnom šumu nekakva velika crna kruglja, protjeravši sanjara sa sjedala. Upravo ga je u lijetu dohvatila, kad je vjerna puška iz zasjede progovorila, oborivši je kojih deset koračaja od brvi na bijelu stazu perivoja.

Priskočih i prepoznah u kruglji veliku sovu buljinu. Do nje je ležao bijedni slavuj, kojega bijaše u času smrti ispustila iz ubojitih čapaka. Još je malo živio. Dignem ga oprezno, jer mi se činilo, da se samo od straha onesvijestio, ali kad ga pomnije pretražih, opazih, da mu je prebijena desna nožica u koljenu i da krvari na grudima. Kad sam zatim raspuhnuo njegovu sivu odjeću, ustanovih istu ranu s protivne strane na ledjima. Probola ga je razbojnica groznim oružjem, probola mu je valjda i ono malo srce, puno slobode, pjesme i ljubavi. Slavuj poče prevrtati očima i uz dva tri trzaja izdahnu u mojim rukama . . .

Još i sada osjećam u sebi svu onu kobnu tragiku, sve one kontraste pramaljetne noći. Vratih se u svoju odaju duboko ogorčen s kukavne ironije udesa . . .

Slavuj je počivao usred pisaćega stola na komadiću bijeloga papira, a ja sam ga prebacivao s boka na bok sve u nekoj djetinjskoj naivnoj nakani i uvjerenju, da će se možda ipak na život prenuti, progledati i kroz otvoreni prozor odletjeti u vedru srebrnu noć. Kraj svega razbora ne mogoh se nikako dugo sprijateljiti s gorkom istinom, da je to drago biće, koje je još pred kratko vrijeme upravo tonulo u slasti života, doista za uvijek zaklopilo umiljate oči, prestalo za uvijek disati, osjećati, biljisati, postalo za uvijek mrtva, bešćutna tvar . . .

Ali kada jače ustremih pogled na zgrušane krvne mrlje, što su se svojim tamnim rumenilom tako žalobno isticale o plamenu svjetiljke na snježnoj bjelini papira, pojmih, da je moje plemenito nastojanje i besmisleno i uzaludno, da je draga ptičica umrla baš onako, kako ću jednom umrijeti i ja, kako umiru i toliki drugi nebrojeni i veliki i mali životi, često u času najveće sreće, a da ih ne mogu uskrisiti ni očajni vapaji, ni boli, ni molitve, ni suze . . .

U ostalom što vrijedi jedan sitni život za veliku Prirodu? Ona ima svoje zakone, ali nema — srca . . .

ZADNJI ZAGRLJAJ.

„Gospodine! Gospodine!“ S ovim odsječenim usklikom banuo je jedne lipanjske večeri iznenada u moju sobu stari lugar Martin, sav uznojen i zasopljen, držeći u lijevoj ruci nekakvu prastaru pušku spredušu, a u desnoj široki lovački šešir, zakićen perjanicom sokolova krila. U prvi mah nije došao dalje od riječi „gospodine“, jer su mu se sijeda brada i brkovi tresli od nekoga uzbudjenja, koje sam s mjesta pročitao u njegovim crnim, pronicavim očima. Istom kada sam nadovezao svoju uobičajenu, „no što je, dragi Martine!“, razvezao se starcu jezik, blistavi mu se pogled još snažnije razigrao, i za nekoliko časaka ispripovijedao mi je na dugo i široko (jer na kratko nije umio), kako je poslije podne marljivo šikareći Topličkom Gorom, u šumskome srezu Ptičji Brijeg, slučajno naišao na jazbinu sa sedam mladih lisica, u koju da nije htio dirati bez moga znanja. I tko zna, kako bi još dugo bio o toj ugodnoj novici sa mnom raspredao, da ga nisam ljubezno otpravio, ponudivši mu za „sretan put“ čašicu rakije, koju je, na dušak istrusio, cmoknuvši u znak zadovoljstva nekoliko puta uzastopce jezikom.

Još iste večeri odlučih, da ću sutradan u pohode pred lisičju jamu. Zato sam odmah pripravio sve, što je potrebito za takav pohod. Osobito sam se dugo bavio oko dvocijevke, koju sam očistio i osvjetlao, kao da ću s njom nekamo u svatove. Turio sam u torbu i nekoliko snažnijih naboja, jer lija je lija, zna da prevari . . .

Oko druge ure po ponoći istrže me budilica iza sna. Eto me zamalo i na otvorenom polju.

O, kako je vani ugodno mirisalo, kako mi se grud dizala i spuštala od slasti! Noć je ginula u zagrljaju prozorja, gaseći tamnom rukom mirijade zvijezda i zvjezdica. U punom sjaju vidjela se samo jošte Danica, jer njoj nije smetala prva blijeda istočna ozraka... Po travi i bilju sjala je od zamirućih trakova punoga mjeseca rosa, debela rosa... Sve mi se činilo kao da gazim po srebrnim suzama. A kako se čarobno, neizrecivo čarobno lomio sjaj mjesečev u tim kapljicama, osobito kad je lahor malo jače njima zalelijao! Mnoga se od njih drhćući poput živa srebra skotrljala u sočnu travu, da u trenu zakopa svoje čare. Ja sam tu igru dragulja pratio s čuvstvom udivljenja, koracajući zamišljeno s puteljka na puteljak prema Topličkoj Gori, koja se u daljini isticala kao hrbat neke ogromne nemani. Za pol ure dobra hoda nadjoh se pod obroncima njezinih okrajnih brežuljaka i humova. Tuj skrenuh sa poljskih staza na šumski kolnik smjerom prema Ptičjemu Brijegu, do kojega bijaše prevaliti još četvrt sata. Morao sam se žuriti, da me ne preteče zora, koja je malo pomalo počela svitati.

Priroda je postepeno razmatala snene povoje. Već su se dolje u ravnici na raznim mjestima oglašavale prve trčke: četir... četir, a za njima se povodile i prve prepelice, dozivajući se iz mokroga žita. Svaki bi čas prekidao svečanu tišinu onaj njihov miločujni ritmički: puć-pu-ruć... puć-pu-ruć! Tu i tamo smuknuo je preko kolnika i po koji strašivi zec, da jošte prije dana potraži udobno ležište, ili je u najbližu šikaru odbrzala ljepušna mala, srčana lasica, dok su u nedalekom hrastiku odzvanjali sablasni glasovi, slični paklenomu smijehu. Huhuhu... huhuhu... deralo se nekakvo grlo, a jeka mu je isto tako odgovarala. Nevještu prolazniku, koji prvi puta u životu sluša to paklensko smijanje, diže se od straha kosa na glavi. Bijahu to glasovi šumskoga ćuka*, koji je za zadnji puta pozdravljao umiruće sjene čarne lipanjske noći.

U ovome raspoloženju stigoh na Ptičji Brijeg u krasnu mladu šumu. Nakon kratkoga uspinjanja eto me onda i pred označenom jazbinom. Ura je pokazivala točno tri i pol. Na kojih trideset koračaja od jazbine osovila se gusta stara lipa, na koju se tiho popeh i u visini od tri metra smjestih na sjedalo, što ga bijaše lugar vrlo zgodno udesio. Moja čekalica sličila je zelenoj sobici sa jednim prozorčićem, koji je gledao dolje prema jazbini. Na taj prozorčić položih pušku medju dvije rašljike, a zatim ostadoh mirno sjedeći, kao da me je tkogod za deblo lipino prikovao.

Kad se razdanilo, zinuše preda mnom tri tamne rupe; srednja je bila najveća i najviše pogažena. Pred svakom rupom ležala je

---

* Šumski ćuk, *Syrnium aluco L., Waldkauz.*

nabacana i od mnogih tragova isplesana svježa crnica, a okolo jazbine čitavo groblje kostiju i strvina. Tužna sam srca nabrojio petnaest zečjih kostura, tri zečje lješine, šest srnećih nogu, dva krta i mnogo, mnogo kostura od raznih većih ptica. Nije manjkalo ni perja za dobar jastuk.

Krasni je grabrik malo po malo razvijao jutarnju proljetnu dražest. Redom su se oda sna budile drage ptice pjevice, i sve jače i jače strujile su iz nježnih grla pozdravne himne bjelilu dana. I cvrkutanje pogrmuša, i fićukanje kosova, i bolno kukanje kukavica, svi ti glasovi stapahu se u divno suglasje, dočaravajući u duši nešto, što se može samo osjećati, ali nikada izreći. Još čas, još dva — i zlatna sunčana kruglja dignut će se veličanstveno nad obzorje, da nazove svim stvorovima: dobro jutro! Eno joj već na istočnom nebu sjajnoga odraza, koji treperi goreći u svim prelazima crvene boje. Mjestimice se pričinja, kao da je netko nebroj jasno-crvenih ruža zasadio u more tamno-rumene krvi . . . Divota! Gdje je kist, koji bi je umio vjerno prenijeti na platno?

Upravo poljubiše vrhove grabrika prvi topli zraci sunca, kad me trže iz snatrenja jedvice čujno šuškanje rosne trave. Srce mi snažnije zakuca, lovačka me groznica potrese. Tik ispod lipe dotapka mati lija, noseći nešto u raljama. Zaustavivši se pred glavnim ulazom domaje, spusti na tle plijen, obazre se strižući ušima na sve strane, pa zalaje, uvjerena, da nema blizu pogibelji, muklo i hrapavo nekoliko puta. I u trenu oživješe sva tri zjala jazbine. Mladi se kao mahniti protisnuše pred kućni prag, da na zelenom stolu obave željno iščekivani zajutrak.

Stade natezanje, cupkanje i komešanje oko mrtve jarebice. Svaki je htio, da po koji zalogaj ugrabi. Ali stara rastjera šestero svadljivih gladuša i primakne plijen sedmome najmladjemu, valjda svojemu mezimcu, koji bijaše očito u rastu zaostao. Uzalud nastojahu braća, da mu preotmu lovinu, jer je stajao pod okriljem brižne matere, koja ga je od milja tetošeći lizala jezikom. Zato im na koncu ne preostade drugo, nego da se zadovolje pustom željom za nečim nemogućim.

Iza ovoga prizora slijedio je domala drugi, zanimljiviji.

Na suprotnoj se strani iznenada rastvori šikara i glavar obitelji banu na čistinu. On je bio u lovu sretnije ruke, jer je u gubici donio ugojenoga zeca. Da ste sada vidjeli male razbojnike, kako su, veselo mašući repićima i piskutljivo baučući, poletjeli ocu u susret! Kakav se plamen proždrljivosti caklio u onim podmuklim zelenkasto-sivim očicama!

Starac je najprije redom svako čedo onjušio, a zatim se iza jutarnjega cjelova pohlepno prešlo na gozbu. Ubogi zec! Kako su

ga bez saučešća mrcvarili, razvlačili! Za čas bijaše na jagmu razderan, i komad za komadom od njegova tijela nestade u gladnoj utrobi proždrljive čeljadi. Ni iste kože mu ne poštediše. Tek se rpa kostura pred jazbinom povećala.

Već htjedoh, da medju blaženu družbu na okupu prospem kišu olovnoga zrnja, ali mi je neki unutrašnji glas suzdržao desnicu. Pomislih: rijetka prilika za opažanje, a tko zna, što će jošte slijediti?

Iza gozbe odbrusio je otac u šikaru istim putem, kojim je došao. Sad je započelo igranje, koje je predvodila mati, povalivši se na ledja, a dignuvši sve četiri u vis. Mališi su odmah razumjeli njezin primjer. Počeli su se valjati jedan preko drugoga i preko nje, grizući se u šali i cvileći tihano, kako to rade i mladi psi. Na časove su s majkom sačinjavali veliko crveno klupko. Bilo ih je milota pogledati. Nego u šali je i pola istine . . . Na jedanput se nevino igranje prometnulo u ozbiljnu svadju i grižnju. Braća se od ljubavi medju se potukoše, a kruna tučnjave bijaše, da je ono najmanje lisiče krvareći i bolno cvileći potražilo zaklonište u jazbini. Za njim poteče i mati i nemilosrdna braća. Tako ostade prostor pred jazbinom prazan, a ja uhvatih zgodan čas, da se malo na sjedalu protegnem i da zavirim na uru. Pokazivala je: sedam i četvrt.

No sunce, zlaćano sunce izvabi doskora svadljivu čeljad iz tamnoga podzemlja. Zadnji je izašao onaj ranjeni lisić u pratnji matere, koja mu je lizala krvavo uho. Kolika beskrajna materinska ljubav! Barem mi se činilo, da iz njezinih očiju nije u tom trenutku virila u svijet ona poznata tatska lukavost, podlost i prevejanost. I ne znam, što joj je iznebuha sunulo glavom. Samo vidjeh, da je razjarena skočila i uzela šapama udarati, zubima griskati ostalo šestero djece. Ostadoh zapanjen, pitajući se u duši: zar je to kazna za nanešenu ozljedu njezinome mazuniku?

Medjutim eno opet iz šikare oca. Nešto me je oko srca steglo. Zar da zbilja pomutim to idilično suglasje sretnog obiteljskog života, a k tome iza takva prizora? Što ću? Moram! Poštedit ću za danas mater: šaptala mi duša, šaptali i oni sivi kosturi i one osušene noge srneće . . . Sad ili nikad!

I hitac odjeknu dalekom gorom, zamirući negdje tamo iza brda, a lisac ostade na mjestu bešćutan, mrtav . . . Mališi umakoše preplašeni nepoznatim zvukom u rupe, dok se stara jednim sigurnim skokom izgubila u šikari.

Ipak ne htjedoh jošte saći sa svoga sjedala. Za staru sam doduše znao, da se toga dana ne će više vratiti k ljubljenome domu, ali sam zato sigurno držao, da će mladi, kako to obično biva, najduže za četvrt do pol sata opet izmiljeti iz podzemnih prostorija. Dogodilo se naime već mnogo puta, da su nezasitni gladuši bez

srca na očigled sakrivenoga lovca raskomadali i izjeli pred jazbinom ubijene roditelje. Lovačka književnost obiluje takvim primjerima djetinje zahvalnosti. Zato upravo i odlučih, da jošte koje vrijeme pričekam.

Nakon jedne ure strpljivoga čekanja razabrah, da mi se dobro smišljeni računi ne slažu. Uzalud svaki trud! Nijedna crvena glavica sa zelenkasto-sivim očicama nije više htjela proviriti iz onih tamnih, crnih rupa. A vani carevaše njihov raj: topli, zlatni, zatravljujući sunčani traci . . .

Samo je mati u nedalekoj guštari neprestano lajala, zavijala, cviljela. I nehotice mi se nametala misao, da ti sitni neiskusni stvorovi doista razumiju glasove njezina grla. Ta jošte nikad ne bijahu izvrgnuti pogibelji, niti čuše do toga dana prasak puščanoga hica, niti znadu, da imaju uopće neprijatelja?! Pa otkud i čemu ta opreznost? Tko je tu ljepušnu tatsku dječicu poučio, što znači onaj drhćući, bolno drhćući lavež njihove roditeljke? Zar zbilja tek „ono", što znanost na prečac imenuje slijepim, besvjesnim, životinjskim nagonom, ili nešto više, što čovjek samo sebi prisvaja? . . .

Odmah idućega dana poslije podne zakorlatio je stari Martin prokušanu jazavčarku Mirjanu, pa ćemo zajedno na Ptičji Brijeg, da iskopamo mlade lisice. Bude li sreće, past će nam u ruke i stara.

Čim se nadjosmo pred jazbinom, dade lugar zapovijed psu! Mirjana sune divljim skokom na onu najširu rupu u podzemne hodnike. Mi čekamo napeto, osluškujući što će biti. Sad na će zalajati, da nam dojavi, gdje treba lopatu zabosti i mučnu radnju započeti. Minu dva, tri i četiri časa, ali ništa. Napokon osvane iz one najuže rupe, pogledajući čas mene, čas svoga gospodara, kao da nam kani reći: Nema ih! A kako je bila sva crvena od ilovače! Kad se zatim pošteno iskihala i šapama očistila zemljom natrunjene oči, zapovjedi lugar još jednom: Apport! Kuja sune iznova u lisičju jamu, ne obavivši ništa. Martin je na to gundrajući potegnuo od ljutosti lijevi brk i nezadovoljno zakimao glavom: Nema ih, pa nema! Ja sam njegove riječi mekanično ponavljao . . .

Bijasmo na čistu. Oprezna je mati lija u beskrajnjoj brizi i ljubavi, opamećena jučerašnjim dogadjajem, noću prenijela milu dječicu nekamo u shodnije, sigurnije zaklonište. Pa da je čovjek ne štuje, da joj se ne divi!

— Kud ćemo sada, Martine? Gdje da ih nadjemo? oglasim se nakon kratke stanke.

Hodite samo, gospodine! Nisu daleko!

I starac pokroči naprijed, ja za njim, obojica u dubokom muku.

U susjednom šumskom predjelu Martin se najednom zaustavi pred novom jazbinom, pokazujući prstom na nju i šapćući: Tu su!

I u trenu Mirjana se opet izgubila pod zemljom, da nam doskora navijesti, kako je njezin hranitelj imao pravo. Martinu se smjesta radošću zasjalo lice, sav je drhtao od uzbudjenja, valjda gledajući već u duhu one novce, što će ih dobiti u ime nagrade za grabežljivce. Grčevitom, žuljavom desnicom pograbi lopatu, da je svom snagom zabode nad onim mjestom, otkud se čulo muklo podzemno lajanje, dok se ja postavih s napetom dvocijevkom tik do jazbine za slučaj, ako je mati kod kuće, da ne umakne. No tek što je starac dva, tri puta zagrabio lopatom, zapljušti kiša, kao da se nebo prolomilo. Munje počeše sijevati, gromovi udarati nad našim glavama, a silni vihor previjati nježno mlado stabalje. Od neizmjernoga šuma jedvice se razaznalo inače snažno grlo Mirjanino. No zar da sustanemo? Nipošto! Lovačka duša ne pozna zapreke.

— Samo kopaj, Martine! Kopaj, ma prokisli do kože!

Medjutim, dok se lugar znojio, oštra je Mirjana iznijela redom iz jazbine šest udavljenih mališa u gubici, spustivši ih do mojih nogu. Kod šestoga htjedoh da je pomilujem, ali ona odbrza po običaju strelimice natrag pod zemlju, ne mareći za prijazno susretanje. Vidjelo se, da je neobično poslom zabavljena. Manjkalo je jošte ono malo u rastu zaostalo lisiče. Naslućivao sam, da ga srčana mati brani na život i smrt u jazbini. Kako ne bi — svoga ljubimca?!

U to se oluja ponešto stišala, a lajanje zaori na posve suprotnom kraju.

— Onamo, Martine, — onamo zarini!

Ali istom Martin poslušao zapovijed, poleti kao dugačka crvena crta iz jednoga od pokrajnih hodnika mati lija, i to tako naglo, da sam ju jedva na četrdeset koračaja iz puške zahvatio. Smrtno se pogodjena sruši, spusti nešto iz ralja na tle, opet se uspravi, potrči naprijed, zatim natrag, pograbi još jednoć, da podigne ono, što je ispustila iz gubice, ali snage nije više dostajalo, jer se nanovo sruši u zadnjim trzajima (to istom sada vidjeh!) nad svojim poluživim nezaboravnim mezimcem . . . Za čuvstveno srce potresan prizor; — zadnji topli zagrljaj hrabro umiruće matere! . . .

Kiša je jošte neprestano sipila dalekim krajem, kad se Martin i ja vraćasmo pod večer kući, šuteći obojica. Na ledjima je prtio vreću s lovinom i uzdišući odbijao dimove iz kratke, priproste lulice. Katkad su se i moji uzdisaji s njegovima sastali u vlažnom zraku. Bit će, da je i on poput mene na svoj način razmišljavao o „nijemoj zvijeri“ sa toplim, beskonačno toplim srcem! . . .

ČOVJEK I DEMON.

Ma koliko nastojao opravdati svoj postupak ovim ili onim dokazom, da skinem sa sebe tešku krivnju ili da je barem prividno ublažim, ničim ipak ne mogu ušutkati nemirni glas svoje savjesti, koja mi neprestano doziva u svijest kobnu sliku mojega zlodjela.

Ubojica, posve obični, prosti ubojica! Eto, to je jedini uvod, što ga mogu staviti na pročelje ovoga zapiska, u ovaj čas, kad se laćam pera, da s nekoliko poteza zabilježim i zanimljiv i potresan doživljaj, dok jošte u meni žive prvi snažni dojmovi.

Čitavo po podne sjedio sam u svojoj odaji zaposlen pisanjem, ni ne misleći na kakav izlet.

Kad sam bio u najživljem radu, rastvoriše se vrata, a preda me bane pristao seljački momčić.

Još nisam pravo ni dospio da ga pitam, što želi, on me je već pretekao: Vi ste nedavno objavili u selu nagrade za jastrebova legla, a ja imam jedno kopčevo, gore u Kesteniku . . .

— A ti znaš, da je baš kobac, pravi kobac?

— Ma upravo kobac! Onaj, što ide kao šilo, kad se zagna medju piliće! potvrdi on u narodnoj prispodobi.

Čim začuh riječ „kobac“, više nisam ništa pitao. Samo sam skočio sa stoliće, pograbio pušku i patrone te leteći govorio: Idemo, idemo žurno, dok ne padne mrak!

— — — Moglo je biti oko šest sati, kad se popesmo na vrh Kestenika, ostavivši dolje u prodolju i Kutjevo i vlastelinski grad, i staru slikovitu crkvu pod stražom visokih, mrkih jablana . . .

Sunce je poput zlatne jedrenjače lagano plovilo sve dalje i dalje na zapad, ljubeći usput skute zlatnoj požeškoj dolini. U dubokome muku spuštali smo se zatim moj vodić i ja niz protivnu strminu kroz gustu, hladovitu i mirisavu šumu mladoga hrastika. Ivo nekoliko koračaja naprijed, ja za njim oprezno i po lovački, držeći u pripravi napetu dvocijevku. Korak po korak mudro i proračunano šuljao se dječak kao divlja zvjerka . . . Ni da bi jedan listak zašumio, ni da bi jedna grančica kvrcnula pod njegovim nogama. Očit znak, da nije ovo prvi puta, što vrebajući uhodi ptičija gnijezda . . .

I gle! Skoro stade pred ovisokim mladim hrastom i, okrenuvši se licem k meni, uze pruženom desnicom, pokazivati prema bujnoj zbijenoj krošnji, a kad sam se bliže prišuljao, razumio sam i njegovo drhtavo, poluglasno nejasno šaputanje, praćeno mimikom čitavoga tijela.

— Eno, tamo gore . . . medju onim trim krakljenicama . . . kraj one čvoruge, gdje je deblo butravo . . . zar ne vidite? Ma tamo . . . eno . . . šaptao je Ivo, čudeći se, što ne mogu i ja da smotrim gnijezdo. Ali ja doista u prvi tren ne vidjeh ništa do debla, ravna poput svijeće, i oble svijetlo-zelene krošnje, kroz koju tek tu i tamo prodiraše izmedju lišća zlatilo svibanjskoga sunca, prekrivajući visoko tjeme stabla punim, zatravljujućim sjajem.

Istom kad me je nekoliko puta upozorio, ugledao sam, po prilici kojih deset metara, ispod krošnje tri, vodoravne obamrle suharice i na njima tik uz deblo od debljih i tanjih šiba vještački složeno gnijezdo, u promjeru od dobre polovine metra.

— Da, kobac, kobac, pravo si rekao, moj Ivo! uzeh zadovoljno povladjivati dječaku, kome je s te pohvale radošću zaigralo lijepo, rumeno lice, da se istoga časa mašim u torbu po dalekozor i pogledam još jednom gore prema gnijezdu, uvjeren, da će, ako je majka u njem, kao obično njezin dugački rep viriti preko ravnih, plosnatih rubova. Ali ništa! Tek gnijezdo, prazno gnijezdo stajalo je na onim suharicama kao veliko rešeto, u čiju tajnu nutrinu ne mogaše oko ni kroz staklo prodrijeti. Mora da se ptica izgubila, preplašena našim dolaskom, negdje u dalekoj šumi bez buke i bez glasa, da zametne trag i sebi i potomstvu, da ne izda zavičaja, pa sada u skrovištu čeka, dok pogibelj mine. Mudra ptica, što li ona sve ne radi, samo da se prikrije, da se ničim ne odade?! I istu potrebu obavlja daleko u šumi izvan gnijezda, a u zadnje dane leživa, kad ne smije na duže vremena ostaviti jaja i kad joj mužjak

donosi hranu, odlaže nečist na rubove gnijezda. A čim se samo jedno ptiče prokljuje, nosi mužjak oprezno lupinu za lupinom u kljunu nekud daleko na samotnu šumsku stazu, progalinu, ili je spusti u kakav širok povjerljiv grm?

Badava je i ovaj puta moje znalično oko na tlu pod gnijezdom tražilo sumnjive znakove: izmetine, ostatke zalogaja, koštice, dlake, perje . . . Nakon pomne pretrage našao sam jedno jedino mrko, valovito isprutano, prsno ili trbušno perce podalje od stabla, što ga bijaše putem do gnijezda izgubio, valjda mužjak.

Ipak ne podvojih o konačnom uspjehu. Ta Ivo je nedavno vidio oboje, i mužjaka i ženku, a prošle nedjelje popeo se dapače do gnijezda, krenuo s legla ženku i ugledao na veliku radost pet zelenkasto-plavih jaja, poprskanih tamno smedjim mrljama . . .

Brzo udesih osnovu. Ivo se povuče na moj nalog dublje u šumu, dok se ja zaklonih nedaleko gnijezda uz deblo susjedne bukve, spreman svakoga trenutka na hitac. Ona će doći, mora doći . . .

. . . Jedva smo se smjestili, svaki u svojoj zasjedi, kad su se začula negdje posve u blizini dva, tri bolna kliktaja, a već u idućem trenu sunu nešto kao olovo iz puške neopisivom spretnošću i brzinom u kosom smjeru kroz krošnju pokraj gnijezda, pa iznad tla mimo mene, da se poput nejasne slike izgubi u zaledju i opet probije kroz visoke zbijene krošnje u zračnu visinu nad mladim hrastikom, još bolnije klikćući. Bijaše doista ona. Moje ruke podigoše doduše dvocijevku, ali je i spustiše, jer je ptica naletjela odveć nenadano . . .

Ne sumnjah ni malo, da me je morala opaziti, jer se od toga časa nije htjela više približiti gnijezdu. Vještački prolet bijaše samo potraga, da se uvjeri, kakva se pogibelj u okolini zavičaja krije.

Kikiki . . . kikiki . . . kikiki . . . odjekivaše bez smirenja, zaglušno i naglo uzastopce zelenom dubravom, odjekivaše sablasno, grozno i osamljeno, jer su svi ostali pernati stvorovi od smrtnoga straha protrnuli i zamuknuli pred kobnim glasovima strašne grabilice, naročito onda, kad se iz velike daljine stadoše odazivati srodni kliktaji mužjaka, koji je razumio, da ga ženka zove na zajedničku obranu potomstva.

Ali mužjak se samo nekoliko puta izvio u visu nad gnijezdom, pogledajući kroz granje k meni u dubljinu, i brzo je zamakao natrag u šumu, ostavivši na moje najveće čudo ženku na cjedilu.

Nakon jednoga sata uzaludnoga čekanja promijenih zasjedu. Zavukoh se nekoliko koračaja dalje u mlado grmlje, a i vodiču tihano doviknuh, neka se i on pomnije sakrije i pritaji, da ga ne izda bijelo rublje. Sada bijah zelenilom tako zakriljen, da me ptica s nikoje strane više nije mogla opaziti, a štitilo me je i moje ze-

leno lovačko odijelo. Iz nove zasjede otvarao se još bolji vidik gore na gnijezdo, a i oružjem mogao sam posve nesmetano baratati.

Kliktanje, koje bijaše još prije malo časova glasno i potresno, utihnu. Večernje sjene počele su naglo padati, šuma zamirisa vlagom i miloduhom svibanjskoga cvijeća. Tiho je, tiho, bez cvrkuta ptice, tek što večernji kukci i komarci zuje . . ., a ja stojim kao kamen kip . . .

Odjednom zašumi tajinstveno s lijeve strane čekalice, i ona se spusti nekamo u moje zaledje. Ne htjedoh se okrenuti, podvojivši o uspjehu hica, već samo grozničavo stisnuh dvocijevku obim rukama. I baš u taj tren sune opet ptica nisko ispod stabalja mimo mene, pa koso u vis prema gnijezdu, ali u zao čas. Upravo se htjede žutim dugačkim nožicama prihvatiti ruba, kad hitac planu, a ona se sleputa niz deblo, pa na tle — raskriljena, potrbuške, u zadnjim trzajima. Vidjeh, da ju je olovno zrnje udarilo upravo u trenu, kad je, lebdeći još u zraku, počela sklapati krila, nakrenuvši glavu prema mjestu prijašnje zasjede.

Dozvah vodiča i naložih mu da se popne na drvo. Nikad veće radosti za njega. Za čas bijaše gore navrh stabla kao vjeverica zajedno s mojom torbom, da u nju spremi lovinu.

— Četiri jaja i jedno ptiče — baš se prokljuvalo — još je mokro, ali lupine više nema . . . oglasi se odozgo Ivo, naziruć se znalično u gnijezdo i držeći rukama i nogama opasano tanko hrastovo deblo.

— Samo pazi, da ne polupaš. U torbi je maramica, zamotaj pametno, a kad svršiš, obori gnijezdo . . .

I tresk — doleti gnijezdo na zemlju rastepenih rubova, da je prebijeno pruće u komadićima odskakivalo na sve strane. Bijaše sazdano od prst debelih, pa sve tanjih grančica, a kad mu gradju pobliže promotrih, mogao sam dapače ustanoviti i vrstu drva: kestenovinu, hrastovinu, bukovinu i istu lozovinu, a na njoj jošte suhe obamrle vitice. Nutrina bijaše upravo ukusno prevučena samim tankim pločicama raznovrsne kore u više slojeva, po kojima lepršahu poput sitnih bijelih zastavica pernate pahuljice. Eto, tako je izgledao ovaj razoreni dom!

. . . Već se hvatao dubok sumrak, kad smo se vraćali Kestenikom prema selu. Ivo naprvo, ja za njim, a svaki misleći svoje. U sumraku kao da je bila obamrla i moja strast, jer je sada u nutrini duše počeo progovarati osjećaj. U razigranoj mašti živo se iznova odigravala tragedija jedne ptičje obitelji. Savjest me stade mučiti i peći . . . Kažu, da zločinac u mraku dvostruko osjeća krivnju. Badava sam se otimao duševnoj borbi. Prisiljen nekom neodoljivom moći, posegnuh rukom u torbu i razmotah maramicu. Bolni, sla-

bašni, jedva čujni pijuk dopro mi je do sluha. To je naricalo nemoćno, tek koju uru staro — sirotanče bez oca i majke, kojemu nisam mogao u mraku više raspoznati pojave . . .

— Što ću s njim? progovori onaj zločinac u meni. Tresnut, udarit o kakvo drvo, kamen, pa je sve gotovo. Kad ga već liših matere, treba do kraja izvesti okrutno djelo . . .

I već podigoh ruku, da namisao izvedem, ali ruka nemoćno klonu, a čuvstvo dvostruke samilosti, kajanja i stida zaokupi iznova čitavu svijest. Davno nisam bio tako posramljen, tako kukavan pred svojom umišljenom ljudskom veličinom. Nježno, gotovo materinski pogladih bijedno ptiče, zamotavši ga u maramicu kao u tople povoje, da ga zatim opet pohranim tamo, gdje je čamilo prije: kraj nesudjene braće, u lovačku torbu.

Ni kod kuće nisam se mogao odlučiti, da ga smaknem. Onako zamotana u maramicu spremih ga u ormar, jer sam morao otići od kuće.

Kasno u noći vratih se kući. U vlastelinskom dvoru već je davno sve spavalo. Čim prekoračih prag svoje izbe, prva pomisao bijaše mi bijedno sirotanče. Da li jošte živi? Možda je ipak od gladi ili nemoći već poginulo? rekoh u sebi, zapalivši svijeću. Moram ipak ići, da ga vidim! Moram! I u toj pomisli otvorim desno krilo ormara. Maramica stajala je na istome mjestu. Razmotam je, a onaj isti, jedva čujni pijuk dopre mi opet do uha kroz noćnu tišinu. Zar da se i dalje muči? Da, smaknut ću ga — moram — sad odmah moram! odlučih u sebi, i odbrzam s njim do stola. Ali jedva ga položih na stol, uzmakne zločinački glas pred glasom samilosti.

Ne mogu, nikako ne mogu! govorio je onaj drugi glas. Ta eto, kako je ljepušno i milo! Pokrivaju ga kao snijeg bijele, prebijele, fine pahuljice. Pa ta glava, pa te nožice, pa taj kljun! Ne mogu!

I pozornije se zagledah u to nesretno ptiče . . . Ležalo je preda mnom u maramici još uvijek onako smotano kao da počiva u obloj tvrdoj lupini jajeta. Kad ga prstom dirnuh ili prebacih, dobih za odgovor drhtav slabašan pijuk. Zateturalo bi nesigurno glavicom, rastvorilo crni kljunić, maklo nožicama, zadrhtalo jedva primjetivo čitavim tijelom, odavajući tako prve nejasne znakove života. Je li ovim nemoćnim kretnjama instinktivno tražilo blizinu matere, ili ju je možda u meni naslućivalo, u meni ubojici, koga nije moglo vidjeti, jer bijaše još posve slijepo? Eno, tamo izmedju prozora, umotana u novinski papir, počivaše mrtva mati, čekajući sutrašnji dan, — dan studija i sekcije . . .

— Ali što mi drugo preostaje? Ipak ga moram usmrtiti, jer je to jedini put, da ga lišim muka, a sebe tereta savjesti — progovori iznova ono zvjersko, pritajeno, negdje u dnu mojega bića. Jest, moram, svakako moram, — sada ili nikada!

Evo staklenke sa strašnom tekućinom, evo i vate! Na malen komadić dvije, tri kapi etera, i sve će biti svršeno. Evo tako, a sada na posao! doustih poluglasno odlažući začepljenu staklenku.

I odlučno ljevicom pograbim ptiče. Hoću da mu desnicom raskrenem kljun; ono se opire, trza, grebe nožicama, osjetivši miris omamljive tekućine. Ja upotrebim veću snagu i turim mu napokon eterom nakvašenu vatu u usta, prislonivši palac i kažiprst na obje sićušne nosnice. Tek par grčevitih trzaja i za čas ga spustih mrtva na stol. Bijaše to konačna epizoda ove moje nove ptičje tragedije.

... Ne znam, kako sam dugo prosjedio još kraj njegove male, negibljive lješine, promatrajući i ona klonula krilca i one bijele nožice s ružičastom mrežotinom krvnih žilica i one nježnim kapcima presvodjene oči, koje su ugasnule prije, nego su ugledale bjelilo dana. Ne znam, kako dugo, ali još i sada osjećam u sebi isti prikor ubojničke savjesti radi zločina nad jednim nevinim životom, uzalud tražeći odgovor na pitanje, zašto ljudska narav krije u dnu svojem i čovjeka i demona i zašto je demon mnogo jači od čovjeka? Ili su možda čovjek i demon — isto? ...

PA DA JE NE VOLIM?

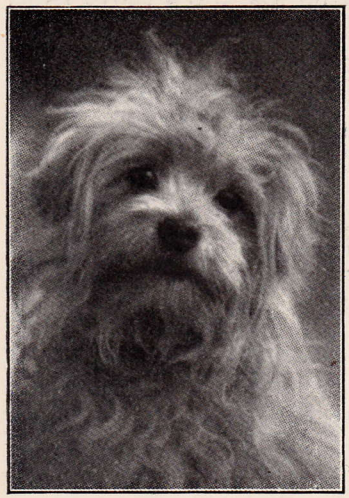

Kadgod sam dosada banuo u dvorište moga prijatelja, vlastelinskoga šumara, uvijek mi je u susret izletio cijeli čopor veselih pasa. Naravski, od toga običaja nisu mogli ni danas odustati. Ja istom na vrata, a oni već trče sa svih strana, razgoneći pred sobom preplašenu živad. Jedni se jogunasto propinju, pa mi oblizuju ruke, drugi me od milja navlače za kaput, a ostali jurnuli u kuću, da najave moj dolazak.

Medjutim se ukaza na stubama hodnika domaćica, mireći obijesne nevaljance, a sve pogledajući na mene, kako čistim svoje odijelo, zaprljano od njihovih šapa. Na moju napomenu, da bi mogla nekome pokloniti polovicu tih pasa, ona se samo osmjehnula. Opazio sam, kako su joj oči pri tom zasjale i kako je nešto prešutjela, što je upravo htjela da kaže. Onda me je uvela u kuću i sa vratiju viknula dva puta: Hella! Hella! Doskora je dotrčalo maleno kuštravo psetance, koje je ona podigla tetošeći u krilo, i tada sam od nje čuo ovu dirljivu biografiju jednoga psa . . .

— Vidite, sad ću Vam protumačiti, otkuda u našem dvorištu toliko pasa. Hella! Moja Hella! Ona je svemu tome kriva. Ona me je naučila, da i životinja imade dušu, koju valja ne samo priznati, nego i cijeniti . . .

Četiri su godine, što je Hella u mene. Dobila sam je na poklon od svoga muža. Još mi i sada dolazi smijeh, kad se sjetim one zgode. Sjedila sam jedne zimske večeri pored peći s pletivom u rukama, čekajući na povratak muža, koji bijaše otišao u lov na divlje patke.

Ja upravo u misli, da mu se štogod ne dogodi, a on na vrata i ravno k meni: „Hodi, da vidiš, što sam ti donio! Baš rijetka lovina!“ Poletjeh radoznala prema njemu, dok je on istresao lovačku

torbu, iz koje je ispalo na prostirač — malo, ružno, kuštravo psetance: moja buduća Hella! Do kasno u noć igrali smo se s njime i složili u tome, da ga zadržimo u kući i prozovemo Hella.

Moj muž je ubogu životinju zatekao negdje u polju, pa mu se dalo na žao, da je ubije, kako to obično biva sa psima, koji se skiću lovištem. Zato ju je radije turio u torbu i ponio kući, jer se lako dala domamiti. Psetancu je tada moglo biti tek nekoliko mjeseci.

Priznajem iskreno, da mi se u početku nije nimalo mililo. Nasuprot! Činilo mi se ružno, vrlo ružno, zapravo nakazno. Od ridje mu dugačke dlake ne mogoste skoro razabrati ni očiju ni njuške. A istom ono kudravo, čuperavo tijelo! No jednom riječi: antipatični pinč!

Poslije je moja sklonost prema Helli od dana u dan bivala sve veća, jer je Hella bila vanredno darovito psetance. Napokon je postala našom ljubimicom.

Kad je prešla u drugu godinu života, okotila je prva četiri štenca, vani u hodniku, u pećnici za kruh. Pošto bijaše to prvo leglo, nisam ga htjela zadržati. Ali da ne bude za mladu mater preosjetljiv udarac, naredila sam sluškinji, neka najprije usmrti samo dva mališa. Ono drugo dvoje mislila sam poslije bilo kome u selu pokloniti. Od toga časa vrebala je sluškinja na zgodu, da zapovijed izvrši. I zbilja! Jednoga dana, dok je Hella u kuhinji ručala, uzme joj sluškinja dvoje štenaca. Siromašna kujica! Kako li je bila očajna, kad je opazila, da joj je nestalo dvoje mladih! Isprva je samo oko preostale štenadi bolno zavijala, kao da ih pita: gdje su vam braća? Onda je zašutjela i sjela na stražnje noge, kao da mudruje, što bi učinila. Ja sam se upravo odmarala u spavaonici, čitajući novine.

Najednom ugledam pred sobom Hellu, kako drži u gubici jedno štene. Propne se i spusti mi ga u krilo. Onda odbrza po drugo te mi i ovo stavi u krilo, tužno vijući. U njenom mutnom pogledu čitala sam veliku duševnu borbu. Valjda mi je htjela reći: „Kod tebe su u sigurnom zakloništu; čuvaj mi ih, dok se vratim! Idem da potražim ono drugo dvoje . . .“

Da znate, kako me je u tom času zaboljela duša, kako me je stala mučiti savjest. Zar sam zaslužila za svoje nedjelo to slijepo povjerenje, tu veliku privrženost?! Ta ja sam i sama bila mati, koja sam izgubila jedinicu kćerku . . .

Hella je na to odtapkala iz sobe i čitav jedan sat pretraživala sve zakutke u hodniku, dvorištu i vrtu, ne bi li gdje pronašla izgubljenu dječicu. Uzalud! Sluškinja je štence odnijela nekamo daleko u polje i tamo ih zakopala . . .

Ovako tragajući došla je Hella i u kuhinju, gdje je oštrim njuhom ušla u trag tajni. Najednom skoči na sluškinju i stade je potezati za suknju i pregaču, vijući iza svega glasa, kao da ju je htjela

prisiliti, da joj pokaže, gdje su joj štenci. Budući je Hella upravo bijesno navaljivala, sluškinja se prepala i zatvorila u smočnicu, i to s poderanom pregačom . . .

Malo zatim eto opet Helle k meni. Pozvah je blagom riječi bliže, ali ona mjesto da posluša, odbježi opet nekamo napolje, da nastavi traganje. Izgledalo je tako, kao da se htjela samo osvjedočiti, čuvam li brižno njezine štence.

Tako sam ostala opet više od pola sata sama sa ono dvoje nemirnih mališa u krilu, kajući se radi učinjene nepravde. Suze su mi same od sebe tekle, a mnoge žalosne misli prolazile su mojom pameću. Sva moja duševnost bijaše zaokupljena veličinom materinske ljubavi. Dakako najviše sam mislila na svoje jedino izgubljeno dijete i poredjivala svoju bol sa slučajem uboge Helle . . .

Ali jošte nisam svršila. Znate li, što je zatim učinila Hella? Otrčala je tragom sluškinje u polje, našla grob ugrabljenih mališa, te ih iskopala šapama iz zemlje. Ovo smo doznali istoga dana pred večer od seoskih pastira . . .

Pokunjena vratila se Hella kući, i onda se u spavaonici odigrao zadnji ganutljivi prizor. Skočila je ravno u moje krilo i stala mi se gotovo mahnito zabadati u prsi, ližući mi sad jednu, sad drugu ruku, glasno cvileći i mašući repom, kao u ime zahvale za iskazano dobročinstvo, što sam joj čuvala preostale štence. Na to je gubicom za šiju pograbila najprije jedno, pa drugo mlado i odnijela ih natrag u pećnicu. Od toga časa nije se od njih više udaljivala sve dotle, dok se nisu odbili od mlijeka. Morali smo je neko vrijeme kraj štenadi hraniti . . .

Eto, tako ste čuli, tko je moja Hella. Cijeli onaj čopor kuštravih nevaljanaca u dvorištu, njezino je potomstvo. Otkad sam dala usmrtiti ono dvoje štenadi, odlučila sam, da ne ću više uništavati njena poroda. Ne mogu li psiće kome pokloniti, ostavljam ih, neka se raduju svome životu, a mene neka opominju na nepravdu, kojom sam rastužila ovu vjernu i pametnu životinju. I kad sve to o njoj znadem, onda Vas pitam: pa kako da je ne volim? — — — ⏑ — — — —

U SMRT ZA TUDJU DJECU.

Proljeće, čarno proljeće, tamo polovicom mjeseca svibnja. Još su lazarkinje opojno zrakom mirisale, i gjurgjice cvale.

Jedan jedini pogled na dvocijevku prebacio me je preko praga . . .

Za pol ure eno me na domaku prastara bukvika. Pospješim korake, pa udjem u nj, ne pazeći na staze i puteve, kroz najveću guštaru. Tu su kupina i bodljikavi crni glog umjeli ukrotiti moju hitnju. Lagano i oprezno probijao sam se nekoliko časova, dok ne zahvatih teškom mukom slobodniju šumu. Sad je trebalo malo odahnuti i priučiti najprije oko na polutamu, koja je ovdje vladala. Gotova prašuma! Samo po koji tračak sunca poigrava zbijenim zelenim svodom, kradući se kroz krošnje, da dirne, talasajući se od lahora, najviše grane prastaroga drveća. Zatrepti, pa se opet izgubi, da u trenu iznova nastavi čarobnu igru skrivača.

Iza kratkoga odmora uzeh se po lovački pomicati naprijed. Čas idem, čas zastanem, pazeći okom i uhom na sve strane. Nigdje ništa! Tek po koji drobni miš smukne mi, bolno ciučući, ispred nogu. Na prestanke zapjeva negdje u daljini i zlatna vuga svoju poznatu melodiju: fiju, fijuju! I opet mir . . . otajstveni, slatki mir . . . Tad kao iznebuha stanem; na nekoliko koračaja preda mnom ležao je kup razbacanog perja. Lukava lija ili divlja mačka izrekla je tuj smrtnu osudu nad životom jednoga fazana.

Zakriljen debelom hladovinom, zalazio sam sve dublje i dublje u šumu, koja je postepeno oživljavala, jer se sunce spuštalo k zapadu.

Zato sam doskora promijenio lovački program i počeo pažljivo obilaziti od bukve do bukve, pogledajući iz zelena zakloništa gore u vis na one bijele i sive suhare, ne bih li gdjegod uočio koju pticu grabilicu. Ali uzalud sam napinjao vratne mišice i mučio znalično oko. Sve golo, prazno . . . Tek tu i tamo sjela navrh stabla na onaj najtanji i najviši suharak tropski obojena zlatovranka ili čedna grlica, pa svaka na svoj način izvodi zaljubljene proljetne napjeve. Prva svoj odsječeni: räka . . . räka . . . räka, a druga grče — grče čeznutljivo i čuvstveno, kao da je odlučila izgrkati cijelo srce. Pukne li slučajno pod nogom koja krhka grančica, obazre se najprije nekoliko puta, i već je, protjerana nepovjerenjem, strelimke odletjela, da sebi tamo dalje u bukviku potraži zgodniju granu i nastavi grkati tijanim glasom: gȓ gȓ gȓgȓ!

Ovako tumarajući zahvatih svjetliju, providniju šumu. Tu bijaše i čišćega zraka i dosta sunca, koje je stvaralo upravo raskošnu sliku. Sav bukvik priličio je golemu pokrivalu, po kojem su u bezbroju pale jasno-zelene i zlatno-žute ljage.

Došavši ovamo, bilo mi je prvo, da potražim najstarije i najogromnije stablo u čitavoj prostranoj šumi. To je silna orijašica bukva! Jedva joj oko dosegne visoki, kvrgasti vrh, a četiri bi čovjeka trebala, da joj raskriljenim rukama obujme prastaro deblo. Na kraju je života, malakše, dani su joj odbrojeni. Nekad bijelo sočno srce izjele su već odavna razne ličinke kornjaša drvara; otuda po njoj one mnoge tamne rupe, iz kojih se prosipa žuta i rdjasta crvotočina. Da je jaka ruka prepili i obori, razletjela bi se možda u oblak prašine.

Ova bukva uživa moje simpatije već nekoliko godina, jer čuva u neznatnoj visini nad omašnim deblom skoro metar široko gnijezdo kanjuga mišara*. Ovdje mi je prije devet dana, naletjela najprije ženka, a malo zatim i mužjak, kad se vraćao s lova kući, noseći bogata plijena, da nahrani ženku, za koju mišljaše, da još uvijek bezbrižno grije ona zelenkasto-bjelkasta, a smedjim pjegama poštrcana jaja. Naglost je htjela, te sam mužjaka samo nastrijelio. Upravo vidjeh, kako je iza hica pogodjen objesio nogu, izgubivši se uz bolni: i . . . i . . . u dalekoj šumi . . .

Čvrsto uvjeren, da će ga zadobivena ozljeda odvratiti od daljnjega leženja, nisam više obilazio ovaj šumski predjel niti uhodio gnijezdo.

---

* Kanjug mišar, *Buteo buteo L., Mäusebussard.*

Ali danas ne mogoh odoljeti nekome tajnom pozivu. Nešto me je svom silom ovamo mamilo, zvalo, upravo vuklo. I baš tome nemirnom glasu, koji slijedim uvijek, kad se u meni javi, imam da zahvalim već mnogi i mnogi zanimljivi doživljaj. Zato sam na vidiku prastare bukve smanjio korake, te se počeo tiho na prstima primicati, pazeći oprezno na svako mjestance, kamo ću nogu položiti, da ne bi koja suha grančica prasnula i sve osujetila . . .

I gle slutnje! Onako kao od šale pripravim za slučaj pušku i pokucam snažno tri puta ovećim suharkom po šupljem deblu. Deblo zatutnji, a sa gnijezda se diže preplašeni mišar. No tek je poletio, već je i pao, pogodjen ubojitim olovom. Potrčim, da ga dignem, kad na svoje ne malo začudjenje prepoznam u njem staroga ranjenika, koji mi je prije nekoliko dana bio sretno umakao. Trbuh mu je od ležanja na jajima bio posvema gol, a ozljeda na nozi na pola zacijelila . . .

Naravski, da nisam u tom času puno mislio. Divio sam se bijednoj ptici, koja je u čistoj ljubavi uza svu bol i priličnu nestašicu hrane sjela krvavom nogom natrag u gnijezdo, da preuzme dužnost poginule družice i pokuša sama odgojiti ptiće. Moje udivljenje bilo je to veće, što sam imao posla s muškom pticom.

Nego kakogod je ovaj doživljaj sam po sebi zanimljiv za svakoga ljubitelja prirode, ipak je bio samo priprava za jošte ljepše, značajnije i zanimljivije doživljaje.

Devet dana iza toga bavio sam se opet jedno poslije podne u istome dijelu šume. Mogao sam biti kakvih sto koračaja udaljen od spomenutoga mjesta. Pošto sam se već bio dovoljno kojekuda nahodao, skinuh sa sebe lovačku opremu, te se izvalih na mekani sušanj pod jedan veliki grm. Da mi bude ležaj što ugodniji, dokotrljao sam odnekud i trulu kladu za uzglavlje. Napalio sam jošte i cigaretu, da bude svojim dimom plašilo za komarce, koji su oko mene na tisuće drsko zvrndali, ne pazeći, kamo će se spustiti. Svaki bi mi se čas koji zaletio u nosnice ili uši, da me nemilo rilašcem bocne.

I dok sam te obijesne stvorove rastjerivao modrim kolutima dima, prenulo me je iznenada čudno piskutljivo maukanje. Kao da se negdje u blizini deru mlade divlje mačke! Uspravim se na ležištu, da se uvjerim, nije li mi se možda tekar pričulo. Napnem još bolje uho i nakon kratke stanke maukanje se ponovilo. U času skočim na noge i udarim prema onoj strani, otkud su nepoznati glasovi dopirali. Putem sam na prestanke i postajkivao, da se što sigurnije snadjem.

Piskutljivo maukanje dovelo me je pod onu prastaru bukvu. Tu sam imao što vidjeti. Na rubu gnijezda sjede tri mlada zgurena

mišara, a četvrti se s visine srušio pod bukvu, vapeći očajno za pomoć. Braća ga odozgo gledaju i prate u piskutanju.

Čarolija, varka — što li? Starce sam potamanio, a mladi su se ipak izlegli . . .

U prvome momentu nisam se nikako mogao snaći, ali kad sam poslije, zaklonjen guštarom, smotrio pred sobom i dva odrasla mišara, od kojih je jedan nježno pograbio pandžama ono malo ptiče i odnio natrag u gnijezdo, u trenu shvatih tu prividnu tajnu. Opustjelo leglo našlo je nove dobročinitelje, nove roditelje . . . Ti novi roditelji imali su po svoj prilici i sami negdje dalje u bukviku vlastito pokoljenje, pa su se uza sve to pobrinuli i za tudje leglo. Kako su to u isto vrijeme provodili, ne znam reći, ali bit će, da su naizmjence sjedali čas na jedno čas na drugo gnijezdo . . .

Ovaj nenadani prizor tako mi se neodoljivo zasjekao u dušu, da sam naprosto zaboravio prolijevanje krvi. Učinio je to drugoga dana mjesto mene lugar, a ja sam bio sretan, što sam mogao u svoj lovački dnevnik zabilježiti nova opažanja iz života ptica.

. . . O, vi moje drage i mudre ptice grabilice! Ljudi vam vele, da nemate ni pameti, ni srca — ničesa. Oni vam poriču sve osim života . . . Vele vam, da ste puki strojevi bez svijesne duševnosti, da djelujete samo dispozicijom svojih organa — slijepo i nepromišljeno . . . Vele vam, ali ja pitam: Ima li uvijek i medju njima tako plemenite i požrtvovne roditeljske ljubavi? Zar ne bi ti umni ljudi mogli i od vas mnogo — mnogo toga naučiti? . . . Od vas, u kojih nema napuštanja djece, izlaganja, — čedomorstva . . .

NERAZDRUŽIVI.

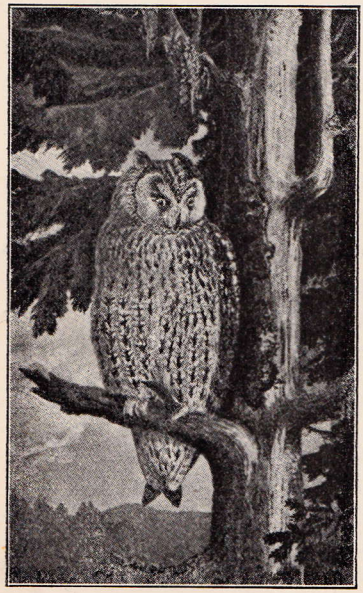

Zamislite sebi usred daleke ravnice ogromnu prastaru šumu, koju je samo sa sjeverne strane poput debele zmije opasala zelena rijeka, stvarajući na svom vijugastom putu od njezinih okrajaka veće i manje poluotočiće. Na skrajnjem jeziku jednoga poluotočića stojim pod gustim granatim johama s napetom dvocijevkom u pripravi, okrenut licem prema šumi, koju obavija sivo jesensko predvečerje. Poluotočić mjeri kojih pedeset koračaja, a savio se gotovo u obliku pravilne potkove, koja je prednji obli kraj prepustila kao obalu rijeci. Površina poluotočića zarasla je do koljena visokom travom i korovom, a nad nju su se izdigle na rijetko izrasle johe, s kojih se lagano kida i na tle obara prvo uvelo i poluuvelo lišće, praćeno jednoličnim veoma rastegnutim šuškanjem lahora. Šuškanju vjetrića pridružuje se iz korita rijeke tajinstveni mrmor i klokot vodene struje, na prestanke i praćakanje sitnih ribica. Tek rijetko se zaskoči za njima i koja veća riba, pa se u vis baci, a voda zaigra širokim kolobarima. Od ostale šume poluotočić je odijeljen plitkim jarkom, za koji treba siguran skok, jer bi čovjek inače do pojasa zapao u duboki glib. Dalje je šuma zbijenija i gušća te samo mjestimice prohodna. Iz šikare se osovljuju stoljetni hrastovi, bukve, grabrovi i drugo drveće. Moj pogled najčešće počine na jednome grabru sučelice, jer mu se deblo savilo kao upitnik, a krošnja, s koje je već skoro sve lišće popadalo, razrasla se poput ogromnog jelenskog rogovlja. Koji metar ispod grbave krošnje visi o liku komad olupljene kore, pa se, diran povjetarcem, amo tamo ljulja, ili vrti, pokazujući mi naizmjence svoje obje strane. Kako se

šikara pod njegovim deblom dovoljno razredila, mogu da razlučim od crnice zemlje i šušnja čitavu skupinu velikih kao limun žutih gljiva. Po hrastovima raspuzila se poput zelene svile sočna mahovina, dok se bukve ističu omašnim gubama. Negdje su gube poredane jedna pod drugu kao tanjuri ili zdjele, a ima ih medju njima i tako velikih, da bi čovjek mogao na gornjoj ravnoj plohi kao na stolici sjediti.

. . . Sve naglije i naglije silaze k zemlji razvučene večernje sjene, kao da se boje, da ne bi zakasnile, a s njima poprima i moja okolina sasvim drugo obilježje. Lagano mi izmiče ispred očiju stablo za stablom, gube se grmovi za grmovima, i što mi bijaše još prije nekoliko časova blizu, čini se barem dva puta tako daleko. Šarenilo lišća iščezava u sivilu, — grane sve jače rišu granicu izmedju sebe i obzorja, a debla izgledaju kao crni stupovi. Ipak je jošte ovdje na poluotočiću pod johama dosta vidno, te bi se moglo i nišaniti i pucati. Četvrt je sata, što stigoh na čekalicu, a upravo je nevjerojatno, koliko se promjene u tom razdoblju oko mene zbilo. I rijeka se zaodjela tamnijim ruhom, naročito uz obale, gdje grmlje i drveće umiva u njoj svoje dugačke sjene. Samo na lijevoj strani, okuka je nešto svjetlija, jer se korito okrenulo prema zapadu, a k tomu na suprotnoj obali nema šikare. Tamo na zavoju okuke prema šumi točno se odijelila svijetla površina vode od tamne, šiljastim kutem, kojemu vrh na očigled raste, kao da ga namjerice produžuje neka čudesna nevidljiva ruka.

Baš zvoni Zdrava Marija. Kô drhtavi šapat pronose se blijedim podnebesjem veličanstveni zvuci seoskih zvona, dopirući sa svih strana u ovu samoću, da na koncu zadnjim umirućim titrajem izginu negdje u tajinstvenim visinama beskonačnih i nedohvatnih prostora svemira . . .

Moja se pozornost silovito diže. Kao po dogovoru počelo je na raznim mjestima šuškati grmlje, stadoše praskati suharci: znak, da će bliza noć sad na saći u svoje crne stope. Tijelo stoji kao prikovano, samo pogled tumara bez pokoja čas lijevo, čas desno; sad zurim prema rijeci, sad opet prema sumnjivom jarku. Katkad šiknem očima i put visine sve u nadi, da ću zagledati koju divlju patku, koja iz daljine prilijeće, da se strmoglavi u vodu. Mašta mi riše najčudnovatije slike.

Eno, sad je u okolišu „grabra upitnika“ očajno začoktao kos, a jedan fazan s velikom bukom ostavio odabrano počivalište, ponavljajući u lijetu svoj odrezani tjeskobni: gagagak! Neke manje ptičice popratile su ih prestrašenim cvrkutom. Pomislim: uznemirio ih je koji noćni grabežljivac i uperim znalično široki pogled prema šikari. I za čas je nešto iz njezina skrovišta ispalo na nasip jarka. Nešto crno, prilično veliko. Barem mi se tako učinilo. Da bolje vidim,

zažmirim očima, ali u to se to „nešto“ dalo u bijeg i ravno k meni. Oprezno prinesem pušku k licu, nestrpljivo čekajući, što li će biti: lisica, kuna, tvorac, što li? Kad tamo: zec! Sjeo zatim na tri koraka od mene na stražnje noge, pa premeće glavom, striže ušima. Tad mu dodje malo sumnjivo, i on skok po skok do rijeke. Pljusk bez krzmanja u vodu i eno ga već preko na protivnoj obali, da se nevidom izgubi u tami . . .

Već htjedoh da se maknem sa čekalice, kad me na njoj zadržaše čudni glasovi. Kao da šumom prolazi oveći broj hajkača sa batinama u rukama, pa da njima lupaju po deblu svakoga stabla. Skoro su mi zagonetni glasovi u neposrednoj blizini, samo što ustanovih, da dolaze zračnim prostorom. Zato sam podigao glavu, spreman na hitac.

Eno! Lete dvije crne prikaze, nejasna oblika. U lijetu udaraju glasno krilima. Odapnem i jedna se obori u rijeku. Pošto sam bio bez psa, teškom sam mukom izvadio pticu, u kojoj sam prepoznao običnu šumsku sovu ušaru. U isti mah požalih svoje nedjelo, jer je ova vrsta sove vrlo korisna. Potamani naime svu silu miševa. Ali doskora morao sam jošte većma požaliti svoj postupak.

Upravo sam usmrćenu pticu stavljao u zamku (omču), kad osjetih oko glave zaglušan i pomaman šum, a na licu udarce uzbibane zračne struje. Pogledam presenećeno oko sebe i opazim onu drugu pticu, kako bijesno oko mene kruži, ne pokazujući ni trunka straha. Svaki tren moradoh se ili prignuti ili ugnuti, jer sam se doista bojao, da mi se ne zaleti u obraze ili prsi. Dapače sam bio prisiljen i mahati puškom, da se to ne dogodi. Kad je ni tim nisam mogao odvratiti od neugodnoga oblijetanja, ispalio sam u zrak uzastopce dva hica, misleći je sigurno tako prestrašiti. Badava! Ni slijedeća dva hica nisu urodila drugim uspjehom do li, da se na njihov prasak nešto u vis uzdigla i odavle poduzimala hrabre nasrtaje. Polijetala je razdraženo oko mene, dok me nije sakrila susjedna šikara, iz koje sam s naporom dospio na jedan puteljak, da onda zahvatim šumski kolnik i odbrzam kući, ostavljajući u zaledju njezin sablasno odjekujući: vau . . . vau . . . huihui . . . huihui . . . I taj glas nije bio drugo nego očajni pokušaj, da joj vratim mrtvu drugaricu.

Našavši se na slobodnome polju, zapalim žigicu, da ustanovim, kojega je spola ptica. Ženka! Izlanuh, da još temeljitije shvatim prošli nemili prizor. Ono je bio mužjak, koji je prezirao istu smrtnu pogibelj samo da spasi svoju ugrabljenu drugaricu. Zar ga je na srčanu obranu nukao samo spolni nagon ili je pri tom bilo i nešto onoga čuvstva, što ga mi ljudi prisvajamo samo sebi, a zovemo ljubavlju — vjernom ljubavlju?

Još uvijek ne znam sebi na ovo pitanje pravo odgovoriti!

SKITNICA.

Ne znam, što ga je pognalo u tudji svijet — zao postupak ili glad. Njegove povjerljive oči govorile su mi, da se odbio od svoje domaje i dolutao u grad, da potraži novi, bolji život . . .

Naše poznanstvo trajalo je vrlo kratko vrijeme, samo nekoliko sati. Sreli smo se slučajno jedne ljetne večeri pred mojom kućom u Zagrebu, u Mesničkoj ulici. Ja sam silazio niz ulicu u donji grad, kad najednom osjetim, da se nešto oko mojih nogu mota i zadijeva . . . Okrenem se i opazim jednog šarenog psa, koji je preplašen, zgrbljena tijela, naglo na stranu odskočio, a onda se zaustavio, pa me stao motriti. Učinilo mi se, kao da mi je htio reći: neboj se, to sam ja . . . pas . . . pas beskućnik. Ali ja u svojim mislima, dolazeći upravo od naučnih studija, nisam imao vremena niti volje, da se pobliže s njime upoznam. Što više, ja sam se na nj ljutito otresao i potjerao ga, a on se pokupio uzagrapce. Ali jedva sam učinio nekoliko koračaja, eto opet njega pored mene, gdje njuhom istražuje, s kim imade posla. Ja opet viknem „idi, nosi se“, i tako se prizor ponavljao sve do Ilice, dok se napokon nisam tako razljutio, da sam počeo lupati nogom po pločniku i vičući za njim potrčao, da ga od sebe odbijem. To je i koristilo, jer se u istinu izgubio negdje medju svjetinom.

Kad sam se poslije jošte nekoliko puta, idući Ilicom, okrenuo, nisam ga mogao više nigdje ugledati. To mi je bilo drago, jer sam te večeri upravo htio, da budem sâm sa svojim mislima. Ima takvih dana, kad je čovjek sâm sebi najbliži i kad osim samoće ne traži ništa više. Ovako lutajući gradom nadjoh se u Vlaškoj ulici, gdje sam se navratio u bašču jedne male gostione, uvjeren, da me tamo ne će nitko smetati. U bašči nije bilo skoro nikoga. Sa Zagrebačke Gore strujalo je prijatno večernje povjetarce, te sam bio zadovoljan, da sam tako sretno pogodio.

Dok sam večerao, padne mi pogled na zemlju pored stola. Trgnem se od iznenadjenja, kad sam opazio, da to pokraj mene sjedi na stražnjim nogama onaj potjerani pas sa ulice. Sjedi mirno kao ukopan i podignute glave pilji u moje oči, kao da mi uzvraća: otjerao si me, ali ja sam eto opet došao, jer znam, da si ti dobar čovjek, da voliš životinje... Poznajem ja tebe po mirisu, došao sam tvojim tragom — gladan sam, nahrani me! I sad sam istom kod svijetla vidio, da je taj pas lijep, vrlo lijep, sav šaren: smedj sa velikim bijelim krpama po tijelu, lovni pas čiste pasmine, klapastih ušiju, glave pola bijele, pola smedje.

Ne bih trebao ni kazati, da sam se u taj mah osjećao postidjen, jer mi je pas dokazao, da je bio bolji nego ja, koji sam ga osornim načinom otjerao, a on se uza sve to pun povjerenja k meni povratio, premda me je već prije na ulici mogao iz zasjede ugristi, dok je oko mene njuškao...

Da ispravim nepravdu, koju sam mu nanio, i da umirim svoje postidjeno ja, stao sam ga milovati i tepati mu najmilije riječi, koje je on zahvalno odvraćao radosnim sjajnim očima i mahanjem repa. Sad sam jošte kod pomnijega promatranja opazio, da je taj moj novi drug mršav, izgladnjen, upalih slabina i da mu se mogu prebrojiti rebra. Rado sam s njime podijelio svoje zalogaje, a videći, da mu nije dosta, naručivao sam jela tako dugo, dok se nije zasitio. Jadni pas bio je tako gladan, da je u početku iste kosti gutao cijele...

Na povratku kući pratio me je korak po korak privrženo, i gdjegod sam putem stao, — stao je i on i čekao tako dugo, dok nisam dalje pošao. Nije on trčao naprvo kao drugi psi, koje mora čovjek neprestano opominjati i zazivati. Izgledalo je upravo tako, kao da se osjeća sretnim, što je možda prvi puta u svojem životu našao dobročinitelja i pravoga gospodara... Tako smo došli do moje kuće u Mesničkoj ulici. Tu je sada slijedilo ono, što bi mi bilo mnogo milije, da nisam doživio. Trebalo je naime da se rastanemo, jer ga nisam mogao uzeti k sebi u stan, kakogod bih to rado bio učinio. Morao sam biti na oprezu, da se ne protisne pokraj mene, dok sam otvarao kapiju. Napokon mi je uspjelo, da ga nekako zavaram i za sobom zaključam teška prastara vrata. Ali jedva sam to učinio, pas je stao grepsti i zavijati, da me je u dnu duše boljelo. Pritajio sam se za kapijom, ali on je to sigurno njuhom osjećao, pa je počeo još jače grepsti i cviljeti, moleći tako svojim načinom, da ga primim pod krov, da ga uzmem pod svoje. Onda je opet na čas utihnuo i kušao se provući kroz jednu oveću rupu u dnu istrošenih vratiju. Sve na prstima ušao sam u stan, a kako stanujem prizemno, nisam htio da zapalim svijetlo, da se tako što bolje

pritajim u ovoj za mene vrlo teškoj situaciji. Tako sam prosjedio u naslonjaču posve miran dosta dugo, čekajući sve dotle, dok nije pas zamuknuo i prestao grepsti. Misleći napokon, da je već dalje odlutao, prikrao sam se prozoru, a ono moj pas sjedi nasred ceste i gleda u moj otvoreni prozor. Nije trebalo više. Čim me je smotrio, skočio je naglo prema zidu i opet uzeo zavijati moleći samilosti. Do kasno u noć visio sam tako na prozoru, mireći ga, dok se nakon teške duševne borbe nisam odlučio, da zatvorim prozor.

Ja nisam mekan čovjek, ali me jošte danas nešto stisne u srcu, kad se sjetim toga doživljaja. Tko zna, što se poslije dogodilo sa ovim mojim zahvalnim psom? Je li otkasao natrag u svoje selo, ili je dalje ostao u gradu tražeći novoga gospodara, ili je jadnik svršio sa uzicom oko vrata, kako svršavaju svi psi beskućnici? . . .

Vjerujte mi, da se jošte danas osjećam posramljenim, što sam učinio dobro djelo istom onda, kad me je on naučio plemenštine, kad mi je on, kao životinja pokazao, da je od mene bolji . . . On me je naučio još nešto, da nisu uvijek skitnice najgori stvorovi . . .

ZA SJAJNE MJESEČINE.

Drrr . . . drrr . . . udari u zaglušnu zvonjavu na noćnom ormariću namještena budilica. Prenem se — baš sam slatko sanjao. Protegnem se dva, tri puta uz poznate neizvjesne glasove, protarem snažno obim rukama još snene oči, pa pridignuvši se na laktu desnice, zirnem znalično nesigurnim i na pol žmirkajućim pogledom kroz staklena okna najbližega prozora, da vidim, što veli moja draga noć. Divno, jasno — kao da je crnu haljinu žalosnih tmina za uvijek zamijenila bjelilom dana. Čitava čarobna rijeka srebrne mjesečine navaljuje mi u zjenice, umiva lice, glavu i prsi, pa se razlijeva i prelijeva u svoj veličanstvenoj raskošnosti dalje prostranom odajom, poigravajući zamamnim trakovima po zidovima, podu, ogledalu, slikama i drugom namještaju. Tek po koji zakutak otimlje se dražesnomu poljupcu, dok se tamo sučelice prozoru na vratima satkala u sredini dugoljasta blistava mrežica od svijetlih i tamnih točaka, pa trepti, trepti — valjda u povodu nježnoga zibanja laganog noćnog povjetarca. Ali dalje u bajnoj noći ne razaznajem ništa, jer je ljuta studen prevukla ledenim risarijama vanjska okna na prozoru, ostavivši pod svojim zanimljivim kistom samo par razbacanih providnih rupica, kroz koje se snažnije protiskuje blijedo svijetlo mjesečevo. Ne mogu raspoznati ni jednu grančicu, ni jedno visoko stablo u perivoju.

— U istinu mora da je užasno studeno, šapnem u sebi i bacim se natrag na uznak u postelju, pokrivši se do vrata pokrivačem.

Zaklopim i razdragane oči u nakani, da još malo prodrijemam. Ta istom je 2½ sata iza ponoći, a ovdje je u zatvorenom prostoru tako toplo, tako prijatno. Još samo malo, malo! . . . I lijeno se prevrnuh s ledja na lijevi kuk. Ali badava naumljeni pokušaj, da se prepustim drijemu. Budilica kao da sada glasnije tiktače, a u duši se postepeno razvija sve nemirnija i silnija vreva misli i osjećaja. Javlja se u njoj ona čudnovata uzrujanost, ona neodoljiva lovačka strast, koja svu ostalu duševnost moćno potiskuje nazad, pa čovjeka goni, da samo njezin poziv slijedi — bilo što bilo. Nešto me tjera, da ustanem, ma da jadan već pet noći nisam pravo spavao. Napokon se protegnem još jedanput, da je postelja poda mnom zaškripala, pridignem se i zapalim svijeću. No tek što odstranih ugašenu žigicu, eto i moga najboljeg prijatelja, psa Lorda, da mi, propinjući se na rub postelje, zaželi dobro jutro i bude kao obično na uslugu pri odijevanju. I njega je prenula zvonka ura sa ležaja kraj peći, gdje je umoran bezbrižno počivao. Doviknem mu odsječeni „apport", upirući kažiprstom prema stolici, na kojoj bijaše složena odjeća, a on žurno, gotovo grozničavo nosi u gubici komad za komadom, stavljajući mi ga pun ponosa u ruke. Još mi manjkahu samo čizme, koje ležahu malo podalje pod stolom. Začudih se, što se i njih ne laća, te mu stoga iznova zapovjedim: apport! Ali Lord kao da ne shvaća, što želim. Spustio se usred odaje na stražnje noge, pa me samo široko bistrim očima gleda i strugne koji put kitnjastim repom amo tamo po prostiraču, tresući u isti mah klapavim ušima. Vladanje mu odaje uzbudjenu smetenost. Bit će moja krivnja, što prema obući napose ne mahnuh rukom — sjetim se i brzo to učinim. I gle! Skoči radosno naznačenim pravcem, ali ne pod stol, nego u jedan od naslonjača. Dosegne gubicom oprezno sa stola kutiju s cigaretama, pa me, nakrenuvši ljepušnu runjavu glavu, još smetenijim pogledom pita, je li pogodio. — Ne valja — kimnem mu odrešito, a on ispustivši iz gubice kutiju, dohvati šešir i opet nesiguran u izboru znalično pita: možda je to? Krupne mu oči tinjaju od žara . . . — Ne valja! kliknem i bacim se smotanom čarapom prema čizmama. To je pomoglo, jer je odmah iza potvrde na svoje pitanje sav presretan dovukao do kreveta najprije jednu, pa drugu čizmu zajedno sa čarapom.

I sad je išlo sve po vojnički: jedan, dva, tri! — kao da se odjeća i obuća sama od sebe na tijelo navlačila, zakapčala, stezala. Umijem se samo onako za silu, kako to vrlo rado običavaju djeca od bojazni pred mrzlom vodom, zaogrnem se kožuhom, nabijem do ušiju topli šešir i ne zirnuvši hotice na toplomjer, smugnem poput zeca u društvu sa Lordom, dvocijevkom, krilatim zanosom, lovačkom uzdajom i ne znam čime još — na vrata u dugački hodnik, a iz hodnika u veliko dvorište, ostavljajući za sobom upravo mukle i

rastrgane udarce prastare zidne ure. Odbrojila je drhćućim zvukom ravno: tri.

— Bu, alaj je zima! stresem se od glave do pete, zvocnuvši usput snažno zubima i zaustavivši se poslije par koračaja pred ovećim kupom u kraj nabacanog, a zemljom išaranog snijega. Oštra, zapravo reska struja hladnog noćnog uzduha stegnu mi nosnice, udari u oči, za vrat, u obraze, te mi se učini baš tako, kao da mi je netko iz zasjede nenadano ali svom snagom u lice dobacio množinu veoma sitnih, a pomno zašiljenih iglica. Kad dublje usrknuh, uštipnulo me u nosu, zazeblo osjetljivom boli u moždanima.

Zima, zima — prva polovica siječnja — ali i čarobna, božanstveno čarobna noć! Gore u neizmjernom visu tajinstveno trepti daleko plavetno nebo sa miljardama svijetlih i polusvijetlih svjetova, slično velebnoj nedoglednoj palači, po kojoj se niže bezbroj raštrkanih: blistavih i zatravljujućih okana. A puni bijeli mjesec izvio se dostojanstveno, okružen — poput svetačke glave — maglenim, skoro pravilnim, bledjanim kolobarom, poziruć svojim okruglim srebrnim okom tugaljivo ovamo k nama u nizinu i prosipajući blizim i dalekim okolišem obilje sjajnih zraka. One tamne ljage na njegovoj površini čine mi se kao krupne mutne suze, što mu zastadoše u sjetnome oku . . . Cijelo dvorište, pokrito dubokim snijegom, izgleda u svom bajnom svjetlucanju kao mala poljana, poprskana prašinom brušenih dragulja, dok mi pojedina zasjenjena mjesta dozivaju u pamet sliku nečistog sivog papira. Uprem li duže u jednu svijetlu točku pogled ili zažmirim, u času bljesne nešto pred očima i — ne vidim više sve dotle ništa, dok opojene zjenice zatvorenih kapaka opet ne saberem. A istom ta pobožna turobna tišina, što me okružuje! Samo katkad prošapće svojim čudnim glasovima, unoseći u spokojno mrtvilo po koji tračak budnoga života. Na prestanke se uzbibaju zračni valovi, i do slušnih živaca lagano dostruji iz blizih staja duboki otegnuti kravski „mu“, čvrsti udarac konjskoga kopita, drhtavo hrzanje, osamljeno zavijanje seoskih pasa, da se onda svi ti glasovi slože u jednu tužnu, isprekidanu, a jednoličnu melodiju: ću-uk . . . ću-uk! Eno ga! — baš je preletio nečujnim zamahom krila preko širokoga dvorišta i pao na krov susjednomu štaglju! . .

Idemo! — opomenem na glas Lorda i povučem ga za sobom na uzici, odlučno pokročivši naprijed. Sirôta! Sav je protrnuo od studeni, dok je ja za časak zaboravih, snatreći i uživajući u veličanstvu divne zimske noći. Tek kad malo odmakosmo, počeh se opet još silnije tresti, kao da me je spopala groznica.

Ostavivši za ledjima mjesečinom obasjani vlastelinski dvor, prebrzamo preko druma, preskočimo snijegom zatrpani jarak i nadjemo se na bijeloj dalekoj poljani. No kud sada, kojim smjerom da uda-

rimo? Ravno ćemo naprečac prema onome starom znancu, orijašu hrastu, što se tamo u priličnoj udaljenosti sred raskošne bjeline svojim žalosnim crnilom tako oprečno ističe. Stoji bijedno, osamljeno, kao da se s uzdahom spominje davne lijepe prošlosti, kao da nariče nad zlim udesom nesretnih sudrugova, s kojima je nekad u zajednici na toj ravnici kroz stoljeća rastao, listao i cvao, dok nije došla razorna ljudska ruka, pa ih radi sebične koristi oborila . . .

Mi se s naporom lagano mičemo, gazimo. Snijeg dubok, seže gotovo do koljena, a suh, sipak poput brašna. Ja mučno izvlačim nogu za nogom, a Lord još mučnije, svakih pet šest koraka stanemo, da odahnemo, jer bi nam inače brzo malaksala snaga. Za sobom ostavljamo na snježnom pokrivalu dvije, odnosno četiri krivudaste, mjestimice usporedne pruge, sastavljene od udubina naših stopala. Oko nas sve se iskri, zrcali i treperi. Lomi se, razbija i odbija čarobno svijetlo iz srebrne zjenice nebeskoga putnika. Kad slučajno svrnem pogledom na snijeg, što mi se truni sa visoke obuće, prispodabljam drhtavo svjetlucanje snijega svjetlucanju mora za sjajnih noći mjesečevih. Lord gazi snuždeno s uvučenim medju noge repom i zuri ravno preda se. Katkad se i prene, zastane, pa spušta njušku i lovi vjetar . . . Draže ga svježi tragovi zečji. No i starih ima bez broja, a jedni se i drugi osobito ističu sivim rubovima od ostale bijele površine. Gdjegod ih je na okupu toliko, da ne mogu stalno razlučiti, od koliko zeceva potječu.

Još samo malo, pa ćemo pokraj golemoga hrasta. Crnilo mu se postepeno sve većma proredjuje, poprimajući čudnovat lik. Bujna ga mašta usporedjuje ogromnoj sablasnoj ruci, koja je mrkim grbavim prstima provirila strašljivo iz snježnoga plašta. I one brojne debele čvoruge na unutrašnjim granama i suharcima guste zgurene krošnje udaraju u vid sve jasnije i jasnije.

Evo nas! — sad prolazimo tik uz stoljetno deblo. Lord naprvo, ja za njim. Gotovo me vuče na uzici za sobom, njuškajući neprestance po uzduhu. Kao da se preporodio! Najednom nešto ispred nas „brrr . . .“ i u zaglušnom šumu dalje u hladni zagrljaj noći. Prepadoh se od iznenadjenja. Bijaše veliko jato poljskih jarebica, koje su se, presenećene našim dolaskom, strelovito digle sa „spala“ u vis, naslutivši blizu pogibelj. Šiknuše tako naglo, da ih u lijetu vidjeh samo kao nekakve dugačke nejasne crte, koje u trenutku nevidom iščeznuše. Lord bijaše očito uvrijedjen, što ne pomjerih puškom za njima, jer mi je malo zatim, nakrenuvši runjavu glavu, dobacio doista prekoran pogled. Nije htio shvatiti, da lovački zakon zabranjuje lov na jarebice u ovo doba godine. Da se pomirimo, dozvah ga bliže k sebi i podragavši ga nekoliko puta desnicom, naložim mu, neka mi nešto pripovijeda. I on sav blažen poče oko mene u snijegu ska-

kutati, mameći po običaju iz grla posebno, čudno zavijanje i ne htijući umuknuti sve dotle, dok mu ne protumačih, da mi je živahnoga pripovijedanja dosta.

Upravo su zazvečale negdje na odaljenom drumu saone, kad smo krenuli dalje. Sad već ne bijaše o zimi ni spomena. Mene oblijevaše vrući i mrzli znoj, a i Lord se doskora poveo svojim načinom za mnom. Isplazio je iz gubice dugi jezik, tihano dahćući.

Četvrta je ura na tornju crkve u selu rekla svoju, kad smo stigli na vijugaste obale Plitvice. Otud je sad išlo strogo po lovački. U prilično velikim polukrugovima, kojima je uvijek po komad obale sačinjavao premjer, micasmo se pažljivo naprijed, zastajkujući na svakoj skrajnoj točki premjera i zavirkujući oprezno i što tiše, zaklonjeni grmljem, s visoke desne obale dolje prema koritu potoka. Mišljah uvrebati koju divlju patku. Kad tamo: zaokružismo i do dvadeset puta, a nigdje ništa. Mrtvo i spokojno čami naša inače bučna Plitvica, prekriljena tvrdim debelim ledom, s kojega se zamamljivo odrazuje tisuću i tisuću srebrnih trakova mjesečevih. Nigdje ni najmanje prolizine, ni toliki otvor, da bi kroza nj mogao ruku zamočiti. Samo na mjestima, gdje je ledena kora nešto tanja, čuje se potajno krkljanje tekuće vode, što ga napeto uho sa slašću prenosi u dušu kao šapat kakve čudesne fantastične bajke.

To ugodnije bijah iznenadjen, kad stigosmo na domak selu Hrastovljan, jer je odavle bila Plitvica skoro posve razgaljena. Ali na žalost ni tuj ne bijasmo bolje sreće. Zatekli smo tek po koju pondurčicu*), koja se bezbrižno usred vode perušala i kupala, da odmah preplašena zagnjuri pod površinu i opet petnaest do dvadeset koračaja dalje iz nje samo majušnom crnom glavicom proviri, kako bi se uvjerila, jesu li bunitelji njezina mira netragom odmakli. Za jednoga kruženja slučajno sam zapeo rukavom o oveći glogov grm, iz kojega se u noć prosulo uz tjeskobni cvrkut pospano jato nekakvih malih ptičica, oborivši za sobom sa grančica nagomilani snijeg. Lord je pri tom dobio dobar dio po svojoj ridjoj glavi i ljutito se otresao.

Malo zatim ustanovio sam uz obalu Plitvice posve svjež lisičji trag, dakako finoćom Lordova njuha. Bez krzmanja pošli smo za njim naprijed pored vode i zahvatili tako potražice na bijelom pokrivalu sjeverni rub luga M. Dalje nismo mogli, jer se ovdje trag izgubio u gustoj šikari fazanerije. Liji se htjelo divljih pataka, pa ne znajući nadmudriti njih, dala se za drugim plijenom. Ali zalud zimi sva prevejanost, kad „bijeli prepeličar“ — snijeg — izdaje kobnu stopu!

*) Pondurčica ili mali ronac, *Podicipes fluviatilis Tunst.*, Kleiner Steissfuss.

Doumivši, da bi se u ranu zoru — a ta baš nije bila jako daleko! — mogla istim putem vraćati kući (ne treba reći, da je njezina kuća vrlo prostrana, naročito u doba snježnih mećava!), zadjem na nasip uz Plitvicu i potražim sebi u šikari zgodno zaklonište. Odgrnem nogama sve do smrznute zemlje sipki snijeg, obrežem grmlju u okrugu suvišne mladice, da me ne bi sprečavale u slobodnom kretanju s puškom, prostrem još Lordu pod tijelo maleni gunjac, što ga u to ime bijah ponio sa sobom, da mi na golom tlu odveć ne zebe, i smjestim se s napetom dvocijevkom pod desnim pazuhom, turivši obje ruke u prednje žepove kožuha, tiho na udobnoj čekalici, zaštićen do iznad prsiju prepletenim grmljem.

Pred sobom gledam veliki komad bijeloga polja i istočni rub luga, koji u daljini nejasnim ocrtom izmiče, s lijeve strane njegov sjeverni rub, proredjen niskom mladikovinom vazda zelenih smreka i dokle oko seže, visoku desnu obalu potoka, za ledjima slušam tajinstveni mrmor vode, dok na desno ne može znalični pogled prodrijeti ni na par koračaja dalje od zasjede, jer se glog, trn, kupina i razno drugo grmlje diglo više od glave.

I mi čekamo, čekamo s onom velikom strpljivošću, koja je bitna značajka prave lovačke duše. Stojim tako mirno, kao da me je netko poput grmlja, što me povjerljivo skriva, zasadio u zemlju. Samo oči naporno obavljaju svoju službu, bacajući široke poglede na sve strane. Časkom se šeću mekanom bijelom poljanom, zaustavljajući se usput na svakoj sumnjivoj pojavi, časkom prolaze crnim rubovima šume, pretražujući rupe i podine okrajnih grmova, tu se zadrže na kakvoj šibici, suhoj grani ili krtičnjaku, komu je britki sjever skinuo snježnu kapu, tamo padnu umorne na omašni zapuh snijega, što izgleda poput velike glave sladora, ili odtumaraju u plavetnu svijetlu visinu, da se dive svemogućnosti prirode. A uho ih u službi pomaže, loveći sluhom svaki i najmanji šapat rajske noći. U grmlju oko nas neprestance nešto sad slabije sad jače šuška, onda zacvili, ali tihano i jedva čujno. Miševi! Valjda od zime, kad se izruju ispod dubokoga snijega. Isti se glasovi čuju i dolje na poljani. Po kojega i vidim, ali samo za trenut oka, kako rahlom površinom smukne, te se brzo u probušenu rupu zakopa, narisavši drobnim tijelom u snijegu uzanu dugačku brazdu. S tim cviljenjem miješaju se i drugi glasovi. Od Hrastovljana čuje se zategnuto jednoličnо klopotanje mlina i kukurijekanje prvih pijetlova. Čudnovato im se u jakosti razlikuju grla. Koncerat počinje nekakav starčić s promuklim, hrapavim, dubokim: kukuriku-u-u!, za njim se naizmjence javlja cijela četa drugih u naponu muževnosti gladje i snažnije, a na koncu odjekne visoki, piskutljivi i kô nožem odrezani: kikiriki! Neki zeleni slabićak silom bi htio bar približno pogoditi pjevanje svojih učitelja, pa se jadan

muči, natežući preko mjere mlade vratne mišice. I tada se zanimljivo natjecanje ponavlja istim redom pod vodstvom staroga pijetla. Jasno se razabire, da ga suparnici uvelike štuju, jer se nijedan od njih ne usudjuje pred njegovo grlo. Onda padnu medju kukurijekanje novi zvukovi. Napnem uho, zirnem u daljinu. Jest, tamo negdje gore na brežuljcima leži neki zaselak. Već se kroz okanca pojedinih kućarica cakle slabe luči! Čuje se očajno — skvičanje svinja. Na sve se kraje obavlja zimsko — klanje! Nego što je to? Nešto se crna strelimice miče na dva tri skoka uporedo sa mnom na snijegu. Evo! — sad je zamaklo u šikaru. Okomim glavu i protrnem . . . Gore u znatnoj visini proletjela je bez šuma ogromna sovurina, a ovo dolje bijaše samo njena sjena . . .

Još se pravo ne snadjoh od sablasne pojave, kad mi stane pažnju svraćati na sebe zagonetno krkljanje vode, koje dolažaše s lijeve strane iz korita Plitvice. Kad je to krkljanje vode postajalo jače, okrenuh se lagano prema potoku, da bolje pogledam. I Lord se po mom primjeru okrenuo na svome gunjcu, zinuvši i škljocnuvši gubicom od studeni.

Zurim, piljim, gutam očima oveći komad blistave Plitvice u dužini od kojih osamdeset koračaja. Dalje ne ide, pošto ju ondje zasjenjuje gusto grmlje, što se s obje obale crnilom ogledava u vodenom zrcalu, ostavljajući samo u sredini korita čarobnu svijetlu tekuću prugu, koja drhće o mjesečini. Zurim, ali ne poznajem ništa sumnjiva, dapače mi se čini, da mi se tek bilo pričulo, jer o kakvom posebnom krkljanju nema više spomena. Možda je zagonetni šum proizvela nemirna mašta ili ona šumica šaša, što se uz suprotnu obalu na vodi ziblje? A šušti zibajući se upravo tajinstveno, slatko, sastavljajući glasove, slične onima, što bismo ih čuli, da netko vanredno naglo i bez oduška zaigra jednu te istu ljestvicu na nijemim tipkama glasovira. Ma na vlas tako! I zlaćane zvjezdice kao da su s neba popadale po površju Plitvice. Koliko ih je! Plešu, love se, naganjaju se nestašno dubinom i pličinom namreškane vode. Neke su i zaljubljene, jer se trepećući spajaju u cjelinu i trenutačnim cjelovom odbijaju. A suhi im šaš pripjeva pjesmu ljubavne sreće!

Ali čuj! Krc . . . krc . . . krc! Jedanput, dvaput, triput, — za tim: pljusk! Led je negdje uz obalu zazvečao i nešto se svom snagom stropoštalo u vodu. Dakle me nije malo prije prevarilo napeto uho! Ne, nije, jer se i zagonetno krkljanje ponavlja, rastući sve bliže i bliže. Pozor! Pušku u šake! Razaznajem i neke druge čudne glasove: kao teško disanje i puhanje! . . .

Već vidim! Na ušću one svijetle pruge promolila se iz vode crna kruglja i opet nestala, da za kratko iznova nešto dalje proviri. Ha — vidra! Pliva s velikom bukom uz vodu, vješto roneći i riba-

reći. Kad glavom izroni, puše i kiše, istiskujući iz njuške i ralja nakupljenu vodu i hvatajući smalaksali dah. Pliva sve bliže uz rub ledene kore, što se drži obale, na kojoj stojim. Još nekoliko trenutaka, pa će pokraj naše zasjede. Sad je nedaleko zaronila! — pušku k licu! Evo je! Zaplivala je tik ispod mene.

Ali da! Opazi me i smuk netragom pod sjajnu površinu. To gorko razočaranje! . . .

No da je pokušam nadmudriti. Dodje mi sretna misao, i ja skočim sa nasipa zajedno s Lordom u duboki snijeg, opisujući trkom uz potok ogroman polukrug, koji me je bez daha doveo na drugu zgodnu čekalicu pred maleni otočić. Putem jedvice dizah noge, jer su mi se bile okamenile od zime. Tuj se onda zgurih pod staru šuplju vrbu, prislonivši tijelo uz omašno joj deblo.

Oko mene samo rijetko grmlje i silni zapusi sniježni, a sučelice dolje u Plitvici protegnuo se jedan od jezika otočićevih, pokriven golim ledom, dok je sâm otočić bujno zarastao gustom iznad metra visokom trstikom. S obje strane otočića korito je duboko i usko, posuto bezbrojnim virovima, koji u sav jek mrmore, jer voda, nagnana u tjesnac, s puno borbe otječe. Tu i tamo ni ne teče, nego se u talasima poput debele zmijurine brzo previja i valja, zaglušno klokoćući. Nemam ni toliko vremena, da nogama odgrnem na stajalištu snijeg, jer stigoh baš u horu. Puhanje i krkljanje dopire već iz neposredne blizine. Kinim se, da suzdržim dahtanje, osjećam, kako mi znoj curkom puzi ispod odijela, a srce s navale krvi lupa tako glasno u grudima, da mu kucaj čujem. I zurim, buljim s napetom puškom svedjer spreman na hitac . . .

Od jednom zakrcka pod mojim podnožjem u grmlju led, zazvonivši kao prebijeno staklo. Hm — tu je! Pritegnem jače pušku k desnome ramenu, nišaneći prema jeziku otočića, gdje voda bučno hrli u „skup". Ovuda mora ispod široke rakitovine smuknuti. Mora ili u prvi ili u drugi rukav pokraj otočića. Izašla je pod grmljem na izbrežinu, pa šuška i nešto hrusta. Valjda ulovljenog raka! Hrusta, kiše, ali ne ostavlja skrovišta.

Mine i pet časova, a još uvijek ništa. Pošto su me ruke užasno počele zepsti i boljeti, spustim oprezno dvocijevku do više koljena, da priberem nove snage za ukočeno držanje. Bijaše mi tako, kô da od zime skvrčeni prsti otpadaju. Ma jedvice držah mrzlu pušku.

Nu, gle vraga! Ja tek smrtnu sviralu iz položaja, a vidra šmigne jednim sigurnim skokom ispod rakitovine u desno korito potoka, iščeznuvši nevidom negdje u trski uz obalu otočića.

No zar da izgubim nadu u konačnu pobjedu? Nipošto! Naprijed, Lord! — naprijed! — još nije sve propalo! — možda treći put uspijemo?! . . .

I na pol smrznuti jurnemo opet dalekom bijelom poljanom, trčeći bez oduška pravcem prema selu Hrastovljanu. Skoro pregazismo i jedan od pokrajnih jaraka, što se ulijevaju u Plitvicu, dignuvši pred sobom dvije patke, koje su se s prestrašenim: kva . . . kva! povjerile brzini tvrdih krila, odmaglivši fićukavim lijetom nekud u blijedu daljinu. Zatim smo prebrzali nekim kukuruzištem, opisavši barem pet puta veći polukrug od prijašnjega, i klonuli napokon izmučeni trčanjem na treću zasjedu. Kako je tuj bila obala posve niska, smjestili smo se podalje od nje u trščaku, ali uporedo s vodenim „drumom".

Kad zastadoh, disah teško i protiv volje otvorenim ustima. Mislim, da mi nikada prije u životu ne bijaše tako vruće. Znoj mi se s kose točio u oči, usta — svakamo, oblijevajući me potokom, dok se odijelo s njega po čitavom tijelu lijepilo. A tresao sam se od uzbudjenja upravo silno. Zato moradoh za svaki slučaj od bojazni, da ne bih mogao mirno nišaniti, strpati u usta zgužvani žepni rubac . . .

I rijetke li sreće! Ne potraja dugo, možda ni deset časova, kad začuh opet ono tajinstveno žbrljanje vode. Sad bijaše uho već tako na nj priučeno, da je slušnim živcem skladalo glasove: či-bunk . . . či-bunk! Brzo pušku k licu i pozor! Ovaj put ne smije umaći — ne, ne smije! Još samo malo strpljenja!

— — Evo je — ide! I oštri naboj grunu, a vidra se smrtno pogodjena prebaci u zraku, grčevito se svijajući i praćakajući po vodi. Bum! i po drugi put, pa ni makac više, dok se uzbibani valovi glasnim mrmorom o obje obale razbijaju, praćeni zadnjim zamirućim hriputanjem. Slava ti, velika Diano! — već je voda nosi niz površinu!

Lord bi za njom, ali mu ne dam sa uzice. Poskakuje, cvili — moli me, da ga pustim. Ja se opirem, a s punim pravom, jer Plitvica „bere" na našu stranu, pa će je za kratko sama kraju prinijeti. Čemu da ga bez potrebe šaljem u zdenu vodu?

I mi pokročimo obalom naprijed. Lord srdito gundrajući i vrćkajući repom, ja pak ponosan s dragocjene lovine. Čisto sam se razilazio od lovačke naslade. Napalih i cigaretu, a zirnuh znalično i na uru, računajući, kad ću od prilike s veselom novicom domu na vrata. Jasno sam mogao pročitati na kazalima u bljedilu mjeseca: pet i četvrt!

Korak po korak gazili smo, provlačeći se gustim trščakom, grmljem. Na jednom mjestu moradosmo plijen za čas ostaviti s vida, jer nas je u tom sprečavala visoka, vanredno divlja šikara. Mučno smo se probijali i još mučnije probili kroz prepletene bodljikave grane na omanju progalinu. Izašavši na čistac, ogledam se dakako za vidrom. Ali imam i što vidjeti . . . Vidra pliva prema većoj santi leda, koja se drži obiju obala i na tom mjestu posve pokriva potok. Ni deset stopa je od nje ne dijeli!

I sav smeten odriješim drščućim rukama Lorda, zapovjedivši „apport!“, na što on u propanj i pljusk u vodu, ali u zao čas. Bijaše prevalio tri četvrtine naporne plovidbe, kad je mrtvo truplo lupilo o krhki rub sante i stalo uz krckanje leda zalaziti pod nju. Natrag! natrag! kliknuh gromko nekoliko puta uzastopce, ali vatreni Lord mjesto da okrene, rine se mahnito u slijepom vršenju dužnosti pod bijeli pokrov, da dohvati vidru. Ploština ledene sante imala je nekoliko četvornih metara. Dalje od nje bila je površina opet samo uz obale zaledjena. Zato pohrlih na protivnu stranu ledene ploče, uvjeren, da ću zamalo pred sobom ugledati glavu svog vjernog prijatelja, kako iz vode proviruje, turajući glatkim površjem u gubici crno truplo vidrino. Već ga u duhu tepah desnicom po mokrome tijelu u ime nagrade za izvedeno junačko djelo, vidjeh ga u mašti, gdje mi se na to veselo umiljava, otresajući podjedno sa runjava krzna one nebrojene studene kapljice vode. Vidjeh ga . . .

No bijedna li mene poslije nekoliko časova! Nada me prevarila. Ni Lorda, ni vidre! Badava je oko zurilo u namreškanu vodu, u izrezuckani rub ledene ploče, u svijetli joj okoliš, uzalud je grlo dozivalo: Lord! Lord! Apport! Apport! Utopio se nesretnik, utopio pod krutim ledom!

Unatoč te žalosne istine ne mogoh se maknuti još pola sata sa mjesta. Mišljah: vodena struja će ga napokon ipak ispod ploče isplaviti, pa da ga bar mrtva još jednom vidim i bude li moguće, na kopno izvučem. Ta zar da se ovako od njega rastanem? Ali i ta moja želja ostala je samo željom. Moradoh se duboko ožalošćen vratiti kući, da sa osvitkom dana udesim svestranu potragu.

I tek granu, eto me saonicama u Hrastovljan, gdje uzeh dva čovjeka, da mi budu na uslugu. S njima se onda uputih na kobno mjesto u nakani, da sjekirama razbiju ledenu ploču. Ali da se badava ne muče, pretražili smo prije u znatnoj dužini sve sumnjive zakutke uz prikrajke korita. Ja sam koracao jednom, moji pomagači drugom obalom, zagledajući osobito pozorno pod spušteno grmlje. Istom kad smo se osvjedočili, da Plitvica nije ništa iznijela, došla je na red ledena ploča. Ali već pod prvim udarcima razabrali smo, da smo zlo pogodili. Tvrda je tvar doduše pod dodirom sjekirâ škripala i pucala, ali raspasti se nije htjela. Bijaše odveć debela. Ondje, gdje je truplo vidrino lupilo o nju, sjahu se na bjelini raštrkane krvave mrlje.

Ogorčen s neuspjeha otpustim pomagače, a sam krenem potražice dalje uz Plitvicu. Pomisao na vjerno pseto nije mi dala nikako mirovati. Zabio sam sebi u glavu, da ne ću sustati tako dugo, dok ga ne nadjem.

I napokon ga nadjoh baš nedaleko onoga mjesta, gdje smo u zajednici prekinuli potragu. Ležao je potrbuške izbačen na prudinu

sav skvrčen, smrznut i tvrd kao kost, a prevučen tananom prozirnom poledicom. Ležao je on — moj najbolji prijatelj kao nedužna žrtva neukrotive lovačke strasti . . .

Ne dostaju mi riječi, da vam pobliže ocrtam naš žalosni sastanak. Oh, kako me je pekla duša, kako grizla savjest! Kajao sam se, kajao gorko, jer sam ja bio kriv. Da sam ga odmah pustio za plijenom, ne bi bio tako zaglavio. Ali da! U onome trenu ne htjede moj oholi „ljudski" razbor pojmiti, da je uboga životinja pametnije mislila od mene . . .

Jedno vrijeme zurio sam pokunjeno u njegovu lješinu, a onda ga, poništen od boli, uzeh u ruke i odnijeh u blizu branjevinu. Tu sam mu pod visokom topolom iskopao nogama grob, položio ga u nj i zagrnuo snježnim plaštem — —

Znam dobro tu drhtavu topolu, i kadgod prodjem pokraj nje, turobno me ispod grmlja pozdravlja sivi goli kostur, dozivajući mi budno u svijest onu čarobnu veličanstvenu mjesečevu noć sa svom njezinom neopisivom krasotom i tragikom! . . .